

Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 6/2021

Tutkintavankien vankiloihin sijoittamista ja vanginkuljetusta koskevan lainsäädännön uudistaminen

Tutkintavankien sijoittamista pohtivan työryhmän loppuraportti

Katja Kirilov

26.4.2021

Rikosseuraamuslaitoksen monisteita –sarja

ISSN 2342-4826

Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 6/2021

Tutkintavankien vankiloihin sijoittamista ja
vanginkuljetusta koskevan lainsäädännön uudistaminen

Tutkintavankien sijoittamista pohtivan työryhmän
loppuraportti

Katja Kirilov

Sisällysluettelo

1.	Tausta – tutkintavankien sijoittaminen ja vanginkuljetus.....	3
1.1.	Työryhmän tehtävä ja tavoitteet	4
1.2.	Aiemmat tutkintavankeuslainsäädäntöön ja sijoittamiseen liittyvät toimet.....	6
2.	Tutkintavanki.....	7
2.1.	Tutkintavankien määrä.....	7
2.1.1.	Miestutkintavankien alueellinen jako.....	8
2.1.2.	Naistutkintavankien alueellinen jako	9
2.1.3.	Tutkintavankien alueellinen jako	9
2.1.4.	Alaikäiset ja nuoret tutkintavangit	10
2.1.5.	Ulkomaalaiset tutkintavangit	10
2.2.	Tutkintavankien määrä poliisin säilytystiloissa.....	12
2.3.	Tutkintavankien määrän kehitys.....	12
3.	Lainsäädäntö	14
3.1.	Perustuslaki	14
3.2.	Tutkintavankeuslaki	14
3.2.1.	Sijoittaminen vankilassa (tutkintavankien osastolle sijoittaminen).....	15
3.2.2.	Asumaan sijoittaminen	19
3.2.3.	Sellin ulkopuolinen aika	20
3.2.4.	Naistutkintavankeja koskevia laillisuusvalvojan kannanottoja	21
3.3.	Valtioneuvoston asetus tutkintavankeudesta.....	21
3.4.	Oikeusministeriön asetus tutkintavankiloina toimivista vankiloista	22
3.5.	Pakkokeinolaki.....	22
3.6.	Kansainväliset Suomea koskevat kannanotot	23
4.	Tutkintavankeus.....	26
4.1.	Tutkintavankeus Rikosseuraamuslaitoksessa 2021	27
4.1.1.	Miesten tutkintavankeus	27
4.1.2.	Naisten tutkintavankeus	28
4.2.	Viranomaisverkosto ja yhteistyö.....	29
4.3.	Yhteydenpitorajoitukset.....	33
4.4.	Tutkintavankiloiden kuulustelu- ja videokuulustelutilat.....	33
4.5.	Naistutkintavangit.....	34
4.6.	Vankilan johtajien asiantuntijanäkemys tutkintavankeudesta	35
4.6.1.	Yhteydenpitorajoituksista huolehtiminen.....	36
4.6.2.	Vankeusvankien ja tutkintavankien asuminen	36
4.6.3.	Videoneuvottelulaitteet	36
4.6.4.	Viranomaisten välisen yhteistyön kehittäminen.....	37
4.6.5.	Naistutkintavangit.....	37

5. Työryhmän esitykset ja kehittämis ehdotukset	39
5.1. Tutkintavankilat 2025	39
5.1.1. Työryhmän esitys alueellisesta tutkintavankien sijoittelusta 2025	41
5.2. Tutkintavankilat 2035	43
5.2.1. Työryhmän esitys alueellisesta tutkintavankien sijoittelusta 2035	45
5.3. Viranomaisyhteistyö	45
5.4. Vanginkuljetus sekä yhteydenpitorajoitusten toteutuminen	46
5.5. Tutkintavankiloiden kuulustelu- ja videokuulustelutilat	47
5.6. Henkilöstö, tilat ja toiminnot	48
5.7. Koulutus ja tiedottaminen	49
5.8. Seuranta ja tuki	50
5.9. Työryhmän esittämät lainsäädännön muutokset	50
5.9.1. Tutkintavankeuslaki	50
5.9.2. Pakkokeinolaki	51
5.10. Jatkotoimet	51
Lähteet	53

Kuviot

Kuvio 1. Tutkintavankien keskimäärä ja vuosittain tutkintavangeiksi vankiloihin tulleet 2005–2019	7
Kuvio 2. Tutkintavankien määrä poliisin säilytystiloissa vuosina 2000–2020	12
Kuvio 3. Suljetut vankilat ja käräjäoikeudet Suomen kartalla	30
Kuvio 4. Pääpoliisiasemat ja poliisivankilat Suomen kartalla	31
Kuvio 5. Käräjäoikeuden kansliat ja istuntopaikat Suomen kartalla	32
Kuvio 6. Alueellinen tutkintavankien sijoittelu ja paikkamäärät vuonna 2025	42
Kuvio 7. Alueellinen tutkintavankien sijoittelu vuonna 2035	45

Taulukot

Taulukko 1. Tutkintavankien keskimäärä, tutkintavangeiksi tulleet ja kesto vuosina 2010–2020	8
Taulukko 2. Alaikäiset ja nuoret tutkintavangit vuosina 2019–2021 tilanne 2021	10
Taulukko 3. Ulkomaalaisten tutkintavankien osuus 1. päivänä toukokuuta 2017–2020	10
Taulukko 4. Miestutkintavankien osuus ulkomaalaisista tutkintavangeista 1. päivänä toukokuuta 2017–2020	11
Taulukko 5. Naistutkintavankien osuus ulkomaalaisista tutkintavangeista 1. päivänä toukokuuta 2017–2020	11
Taulukko 6. Vankiloiden käytössä olevat videoneuvottelulaitteet 2020	34
Taulukko 7. Naistutkintavankien lukumäärä vuonna 2020 ja 1.4.2021 mennessä	35

1. Tausta – tutkintavankien sijoittaminen ja vanginkuljetus

Oikeusministeriö asetti 14.1.2020 hankkeen selvittämään tutkintavankien vankilaan sijoittamista sekä vanginkuljetusta koskevan lainsäädännön uudistamista. Hankkeessa toimii ohjausryhmä oikeusministeriön johdolla ja työryhmä Rikosseuraamuslaitoksen johdolla. Ohjausryhmässä on oikeusministeriön lisäksi sisäministeriön, Rikosseuraamuslaitoksen ja Poliisihallituksen edustus. Työryhmässä on Rikosseuraamuslaitoksen lisäksi oikeusministeriön, tuomioistuinviraston, Poliisihallituksen ja käytännön poliisitoimen sekä rikosseuraamusalan ja poliisihallinnon ammattijärjestöjen edustus. Ohjausryhmän toimikausi on 14.1.2020–31.12.2023. Työryhmän toimikausi on 16.3.2020-31.12.2023.

Työryhmän ensimmäisenä vaiheena oli selvittää vanginkuljetuksen järjestämistä. Vanginkuljetuksen osalta tavoitteena on kuljetettavien kohtelun ja olosuhteiden parantaminen sekä tehokas, taloudellinen ja turvallisesti toimiva vanginkuljetusjärjestelmä. Vanginkuljetuksia pohtivan työryhmän loppuraportti annettiin 29.9.2020.

Hankkeen toinen tavoite on, että vuoden 2025 jälkeen tutkintavankeja säilytetään pääsääntöisesti vankiloissa poliisin säilytystilojen sijaan. Samanaikaisesti tulee turvata ja huomioida esitutkintaviranomaisten mahdollisuus suorittaa esitutkintaa tehokkaasti ja huolehtia tutkintavangeille asetettujen yhteydenpitorajoitusten toteutumisesta. Hankkeen taustalla on mm. kansainvälisten ja kansallisten valvontaelinten tarkastuskäyntien yhteydessä Suomelle esittämä kritiikki tutkintavankien säilyttämisestä poliisin tiloissa. Eurooppalainen kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimiva komitea (CPT) on kehottanut selonteossaan Suomen viranomaisia ryhtymään ripeästi toimiin, joilla tutkintavankien säilyttäminen poliisivankiloissa päättyisi. CPT on pyytänyt Suomelta yksityiskohtaista toimintasuunnitelmaa, jossa asetetaan täsmälliset aikarajat, varmistetaan taloudelliset resurssit ja määritellään selkeät toimenpiteet tähän tavoitteeseen pääsemiseksi.

Tämä loppuraportti käsittelee pääasiassa tutkintavankien sijoittamiseen liittyviä haasteita ja kysymyksiä. Työryhmä on laatinut oman ehdotuksensa tutkintavankien sijoittamisesta tekemiinsä tiedonhankintoihin pohjautuen niin, että tutkintavankien säilyttäminen poliisin tiloissa päättyisi vuonna 2025.

1.1. Työryhmän tehtävä ja tavoitteet

Työryhmän tehtävänä on:

- 1) varmistaa tutkintavankeuteen ja vanginkuljetukseen liittyvien yhteydenpitorajoitusten toteutuminen Rikosseuraamuslaitoksen vankiloissa
- 2) huolehtia videoneuvottelumahdollisuuksien käytön lisäämisestä kuulustelujen ja pakkokeinoistuntojen järjestämisessä (asiaa on tarkasteltu hieman 1.vaiheessa)
- 3) kehittää viranomaisten välistä yhteistyötä siten, että tutkintavankien kuljettaminen ja tutkijoiden kulkeminen poliisilaitosten ja vankiloiden välillä vähenee (asiaa on tarkasteltu hieman työryhmän työskentelyn 1.vaiheessa) sekä
- 4) arvioida ehdotusten taloudelliset ja muut vaikutukset (asiaa on tarkasteltu hieman 1.vaiheessa)

Lisäksi oikeusministeriön selvityspyynnössä Rikosseuraamuslaitokselle 24.11.2020/VN 11831/2020 naisvankien sijoittamisesta todetaan, että tämän työryhmän jatkoselvityksessä tulee ottaa kantaa seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Miten naistutkintavankien ja naisvankien sijoittaminen eri osastoille toteutetaan,
- 2) miten naistutkintavankien sijoittamista matkaselleihin on tarkoitus muuttaa ja
- 3) mihin vankiloihin naistutkintavankeja on jatkossa tarkoitus sijoittaa?

Lain valmistelua varten oikeusministeriön kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosaston lainsäädäntöneuvos Juho Martikainen on asettanut työryhmälle tutkintavankien sijoittamiseen liittyen tarkentavia kysymyksiä:

- mihin poliisin säilytyksestä siirtyvät tutkintavangit sijoitetaan?
- miten turvataan vankien ja tutkintavankien osastojen erottelu?
- mihin naistutkintavangit sijoitetaan ja mitä turvallisuusratkaisuja on tehtävä, jos osastot ovat miesvankiloissa?
- mihin käräjämatkoilla olevat sijoitellaan?
- mitä tehdään matkasellimajoitukselle? tässä etenkin naisten sijoittelu miesvankiloiden matkaselleihin?

Työryhmän kokoonpano

Työryhmän puheenjohtajana kehitysjohtaja Riitta Kari, Rikosseuraamuslaitos, keskushallintoyksikkö (varajäsen turvallisuusjohtaja Ari Juuti)

Jäsenet:

poliisitarkastaja Konsta Arvelin, Poliisihallitus

komisario Kirsi Koskinen, Lounais-Suomen poliisilaitos

johtaja Tommi Saarinen, Rikosseuraamuslaitos, Vantaan vankila

lakimies Johanna Pomell, Rikosseuraamuslaitos, keskushallintoyksikkö (työryhmän täydennys 26.11.2020 tehdyllä päätöksellä)

tarkastaja Katja Kirilov, Rikosseuraamuslaitos, keskushallintoyksikkö (tarkastaja Timo Tuomen tilalle 26.11.2020 tehdyllä päätöksellä)

käräjätuomari Tea Ståhlberg, Päijät-Hämeen käräjäoikeus

järjestöpäällikkö Mika Nygård, SPJL (varajäsen pääluottamusmies Pekka Lassila SPJL pääluottamusmies Ari Huuskonen, JHL ry (varajäsen sopimusasiantuntija Jorma Viiala, JHL ry)

hallituksen jäsen Panu Huttunen VVL ry (varajäsen Jussi Polviander, Riihimäen vankila) 18.1.2021 asti.

hallituksen jäsen Jussi Polviander VVL ry (varajäsen Kalle Virtanen, Turun vankila)

hallitusneuvos Anne Hartoneva, oikeusministeriö, kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto (varajäsen lainsäädäntöneuvos Juho Martikainen, oikeusministeriö, kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto)

Työryhmän sihteerinä tarkastaja Katja Kirilov, Rikosseuraamuslaitos, keskushallintoyksikkö

Työryhmä kokoontui etäyhteyden välityksellä. Kokouksia oli yhteensä 1.12.20-31.3.2021

välisenä aikana kahdeksan. Työryhmä kuuli asiantuntijoina kokoustensa yhteydessä.

Tutkintavankiloiden johtajia ja apulaisjohtajia / rikosseuraamusesimiehiä:

Turun vankila: Juhani Järvi, Petri Kiuru ja Kalle Virtanen

Pyhäselän vankila: Jaana Leinonen-Nielsen

Oulun vankila: Margit Kyngäs ja Perttu Laakso

Mikkelin vankila: Arto Räsänen

Kuopion vankila: Harri Pohjolainen

Jokelan vankila: Danila Gangnuss

Vantaan vankila: Tommi Saarinen

Kylmäkosken vankila: Harri Rämö

Vaasan vankila: Pekka Keskinen

Hämeenlinnan vankila: Tuomo Kärjenmäki

Muita asiantuntijoita substanssiosaamiseen liittyen:

Heikki Vaarama – 1.12.2020 Vantaan vankilan lisärakennushanke

Kaisa Tammi-Moilanen – 1.12.2020 Naisvankiselvitys

Asko Miettinen – 1.12.2020 Oulun uusi vankila poliisitalon ja käräjäsalin yhteydessä

Aki Saarinen – 9.3.2021 menettelytapaohje yhteydenpitorajoitusten toteuttamisesta vankiloissa (diaarinumero 1/004/2021)

1.2. Aiemmat tutkintavankeuslainsäädäntöön ja sijoittamiseen liittyvät toimet

Tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja järjestämistä selvittämään asetettiin työryhmä toimikaudelle 3.3.2014-31.12.2015 väliselle ajalle. Työryhmän tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon työryhmän mietintö mahdollisesta tutkintavankeuden vaihtoehdon käyttöönottamisesta ja sen edellyttämistä lainmuutoksista. Lisäksi selvitettiin tutkintavankien säilyttämisvastuun järjestämisen uudelleen organisointia ja mahdollisen tehtävien siirron edellyttämät lainmuutokset, resurssisiirrot ja määrärahatarpeet.

Eduskunta hyväksyi vastauksessaan EV 107/2017 vp — HE 252/2016 vp hallituksen esityksen tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Hallituksen esityksessä ehdotettiin yhtenä toimenpiteenä, että tutkintavankeuslakia muutettaisiin siten, että aikaa, jolloin tutkintavankia voitaisiin säilyttää poliisin ylläpitämässä säilytystilassa, lyhennettäisiin nykyisestä ja säilyttämisen edellytyksiä tiukennettaisiin. Hallituksen ko. esityksessä ehdotettiin, ettei tutkintavankia saa pitää poliisin säilytystilassa seitsemää vuorokautta pidempää aikaa, ellei siihen ole poikkeuksellisen painavaa syytä.

Lain toimeenpanon valmistelua varten perustettiin Rikosseuraamuslaitoksen ja Poliisihallituksen yhteinen työryhmä 2.5.2017. Työryhmässä oli myös sisäministeriön ja oikeusministeriön edustus. Tutkintavankien nykyistä nopeampi siirtyminen poliisin säilytystiloista vankilaan työryhmän loppuraportti annettiin 13.2.2019.

Vuoden 2019 alusta lukien voimaan tulleen tutkintavankeuslain muutoksen myötä tutkintavankia voidaan säilyttää poliisin ylläpitämässä säilytystilassa seitsemän vuorokautta, kun aiemmin säilytys saattoi lain mukaan kestää neljä viikkoa.

Tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja järjestämistä valmisteleva työryhmä katsoi omassa loppuraportissaan, että mahdollisemman pian nykyisen uudistuksen jälkeen ja viimeistään vuoteen 2025 mennessä tutkintavankeuslaki tulisi muuttaa siten, että tutkintavangit sijoitettaisiin vankilaan heti vangitsemista koskevan päätöksen jälkeen erittäin poikkeuksellisia tilanteita lukuun ottamatta.

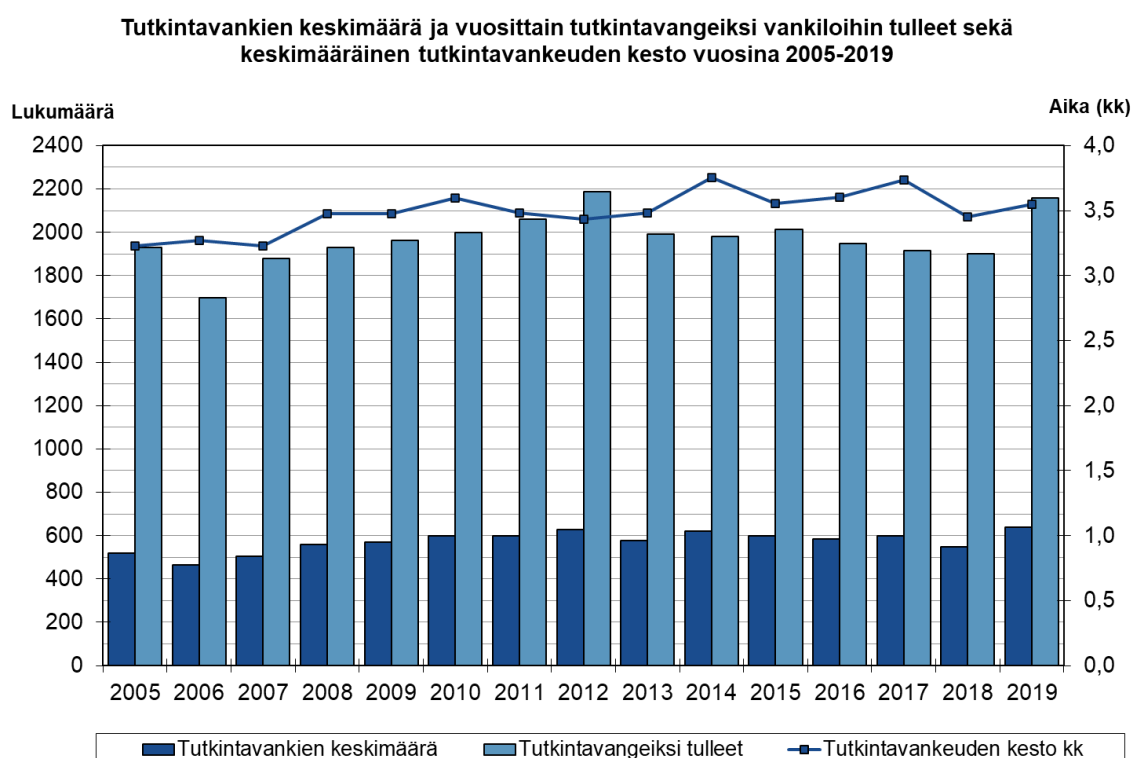
2. Tutkintavanki

Tutkintavanki on rikosepäilyyn vuoksi vangittu rangaistuslaitoksessa oleva henkilö. Vangitsemisesta päättää tuomioistuin. Myös syytetty, joka odottaa vangittuna hovioikeuden ratkaisua käräjäoikeuden tuomioon, on tutkintavanki, vaikka hän olisi hakenut itse muutosta. (Tilastokeskus 2020.)

Vaikka tutkintavangit sijoitetaan jo tällä hetkellä ensisijaisesti vankiloihin, voidaan heitä tietyin edellytyksin säilyttää myös poliisivankiloissa tutkintavankeuslain 2 luvun 1 § tarkoitetulla tavalla. Tutkintavankeuslakia sovelletaan poliisivankiloissa tietyiltä osin tutkintavankeuden toimeenpanemiseksi, kuten poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 13 luvun 3 §:ssä säädetään. Kyseisen lainkohdan säännökset vastaavat keskeisiltä osiltaan tutkintavankeuslakia.

2.1. Tutkintavankien määrä

Kuvio 1. Tutkintavankien keskimäärä ja vuosittain tutkintavangeiksi vankiloihin tulleet 2005–2019

Taulukko 1. Tutkintavankien keskimäärä, tutkintavangeiksi tulleet ja kesto vuosina 2010–2020

Vuosi	Tutkintavankien keskimäärä	Tutkintavangeiksi tulleet	Tutkintavankeuden kesto kk
2010	599	1998	3,6
2011	598	2062	3,5
2012	626	2187	3,4
2013	578	1990	3,5
2014	619	1980	3,8
2015	597	2015	3,6
2016	585	1949	3,6
2017	597	1916	3,7
2018	547	1900	3,5
2019	639	2160	3,6
2020	632	2260	3,4

Tutkintavankien keskimäärä vuonna 2020 oli Rikosseuraamuslaitoksessa 632. Naisten osuus tästä on keskiarvona n.10 %. Vankipaikkatarve tämän keskimääräisen tutkintavankimäärän mukaan olisi tällä hetkellä 700. Paikkatarve on johdettu 90 % keskimääräisen käyttöasteen mukaan. Vankipaikkoja ei ole kuitenkaan tällä hetkellä määriteltä erikseen tutkinta- ja vankeusvangeille.

1.5.2020 vankilukuilmoituksen mukaan tutkintavankien määrä oli 646.

Miehiä 580 (90 %) ja naisia 66 (10 %). Vankipaikkatarve tämän keskimääräisen tutkintavankimäärän mukaan olisi tällä hetkellä 714. Paikkatarve on johdettu 90 % keskimääräisen käyttöasteen mukaan. Miestutkintavangeille paikkatarve 642 ja naistutkintavangeille 72 paikkaa. Luvuista voimme nähdä, että tutkintavankien määrä vaihtelee välillä useiden paikkojen verran.

2.1.1. Miestutkintavankien alueellinen jako

Alueellisesti kotikunnat miehillä 1.5.2020 jakaantuivat maakunnittain seuraavasti.

Uudeltamaalta oli kotoisin lähes kolmannes (32 %) miesvangeista. Hämeestä (Pirkanmaa, Kanta-Häme, Päijät-Häme) oli kotoisin 10 prosenttia. Varsinais-Suomesta tai Satakunnasta oli 8 prosenttia. Puolet eli 50 prosenttia, miestutkintavangeista oli kotoisin siis Uudenmaan, Hämeen ja Varsinais-Suomi-Satakunta seudulta. Ulkomailta kotoisin 19,5 prosenttia. Koko Pohjanmaan (Pohjanmaa, Etelä-, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa) alueelta

miestutkintavangeista kotoisin oli 12 prosenttia. Savosta tai Karjalasta oli kahdeksan prosenttia miesvangeista. Keski-Suomesta neljä prosenttia. Kymenlaakson alueelta oli alle kolme prosenttia miestutkintavangeista. Kainuusta tai Lapista oli kotoisin yhteensä alle kaksi prosenttia.

Miestutkintavankien, kotipaikoissa korostuu Etelä-Suomi, kaupungit ja väestökeskittymät.

2.1.2. Naistutkintavankien alueellinen jako

Naistutkintavankien kotikunnat jakaantuivat 1.5.2020 maakunnittain seuraavasti.

Uudeltamaalta oli kotoisin lähes kolmannes (31 %) naistutkintavangeista. Hämeestä (Pirkanmaa, Kanta-Häme, Päijät-Häme) oli kotoisin 11 prosenttia. Varsinais-Suomesta tai Satakunnasta oli kahdeksan prosenttia. Puolet eli 50 prosenttia, naistutkintavangeista oli kotoisin siis Uudenmaan, Hämeen ja Varsinais-Suomi Satakunta seudulta. Ulkomailta kotoisin oli 12 prosenttia. Kolmen naistutkintavangin kotipaikasta ei ollut tietoa. Tämä vastaa noin 4,5 %:n osuutta naistutkintavankien määrästä.

Koko Pohjanmaan (Pohjanmaa, Etelä-, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa) alueelta naistutkintavangeista kotoisin oli 14 prosenttia. Savosta tai Pohjois-Karjalasta oli kuusi prosenttia naisvangeista. Keski-Suomesta oli kahdeksan prosenttia. Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueelta oli alle neljä prosenttia naistutkintavangeista. Kainuusta tai Lapista oli kotoisin yhteensä kaksi prosenttia.

Naistutkintavankien kotipaikoissa korostuu Etelä-Suomi, kaupungit ja väestökeskittymät.

2.1.3. Tutkintavankien alueellinen jako

Tutkintavankien kotikunnat jakaantuivat maakunnittain 1.5.2020 seuraavasti.

Tutkintavangeista Uudeltamaalta oli kotoisin sukupuolesta riippumatta (32 %) tutkintavangeista. Hämeestä (Pirkanmaa, Kanta-Häme, Päijät-Häme) oli kotoisin 11 prosenttia. Varsinais-Suomesta tai Satakunnasta 8 prosenttia. Yli puolet eli 51 prosenttia, tutkintavangeista oli kotoisin siis Uudenmaan, Hämeen ja Varsinais-Suomi Satakunta seudulta. Ulkomailta kotoisin oli 18,7 prosenttia. Kolmen prosentin tutkintavangin kotipaikasta ei ollut tietoa. Tämä tarkoittaa yhteensä 17 tutkintavankia.

Koko Pohjanmaan (Pohjanmaa, Etelä-, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa) alueelta tutkintavangeista kotoisin oli 12 prosenttia. Savosta tai Pohjois-Karjalasta oli alle kahdeksan prosenttia tutkintavangeista. Keski-Suomesta oli 5 prosenttia. Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueelta oli kolme prosenttia tutkintavangeista. Kainuusta tai Lapista oli kotoisin yhteensä alle kaksi prosenttia.

Naistutkintavankien, kuten miestutkintavankien, kotipaikoissa korostuu Etelä-Suomi, kaupungit ja väestökeskittymät.

2.1.4. Alaikäiset ja nuoret tutkintavangit

Alaikäisten 15-17 -vuotiaiden sekä nuorten 18-20 -vuotiaiden kohdalla on Rikosseuraamuslaitoksessa meneillään oma selvityksensä, joka valmistuu toukokuussa 2021. Kyseessä olevien ikäryhmien sijoituspaikat tullaan linjaamaan Alaikäiset ja nuoret vangit selvityksessä yksityiskohtaisemmin alla oleviin lukumääriin pohjaten.

Taulukko 2. Alaikäiset ja nuoret tutkintavangit vuosina 2019–2021 tilanne 2021

Yksikkö	Vankilaji	Sukupuoli	Ikä	2019	2020	2021
Koko maa yhteensä	Tutkintavanki	Mies	15-17 vuotta	29	36	6
	Tutkintavanki	Mies	18-20 vuotta	159	165	25
	Tutkintavanki	Nainen	15-17 vuotta	4	3	0
	Tutkintavanki	Nainen	18-20 vuotta	14	27	1

2.1.5. Ulkomaalaiset tutkintavangit

Taulukko 3. Ulkomaalaisten tutkintavankien osuus 1. päivänä toukokuuta 2017–2020

Yksikkö	Vankilaji	Sukupuoli	2017	2018	2019	2020
Koko maa yhteensä	Tutkintavanki	Sukupuolet yhteensä	600	568	592	524
		Mies	557	524	543	493
		Nainen	43	44	49	31
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Sukupuolet yhteensä	359	355	342	309
		Mies	340	338	321	301
		Nainen	19	17	21	8
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Sukupuolet yhteensä	130	86	113	92
		Mies	122	82	107	88
		Nainen	8	4	6	4
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Sukupuolet yhteensä	111	127	137	123
		Mies	95	104	115	104
		Nainen	16	23	22	19

Taulukon pohjalta on nähtävissä, että ulkomaalaisten tutkintavankien osalta tutkintavankipaikkojen tarve on suurinta Etelä-Suomen alueella, johon sijoittuu vuoden 2020 lukujen valossa n. 59 % ulkomaalaisista tutkintavangeista. Länsi-Suomen osalta lukema on 23,5 % tutkintavangeista. Itä-Pohjois-Suomen alueelle on sijoittuneena kaikista ulkomaalaisista tutkintavangeista n. 17,5 %.

Taulukko 4. Miestutkintavankien osuus ulkomaalaisista tutkintavangeista 1. päivänä toukokuuta 2017–2020

Yksikkö	Vankilaji	Sukupuoli	2017	2018	2019	2020
Koko maa yhteensä	Tutkintavanki	Mies	557	524	543	493
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Mies	340	338	321	301
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Mies	122	82	107	88
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Mies	95	104	115	104

Miesten osuus ulkomaalaisista tutkintavangeista on ollut vuonna 2020 n. 94 %. Vastaava luku vuonna 2019 oli 92 %. Alueittain sijoittuminen 2020: Etelä-Suomen rikosseuraamusalue 61 %, Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue 18 % ja Länsi-Suomen rikosseuraamusalue 21 %.

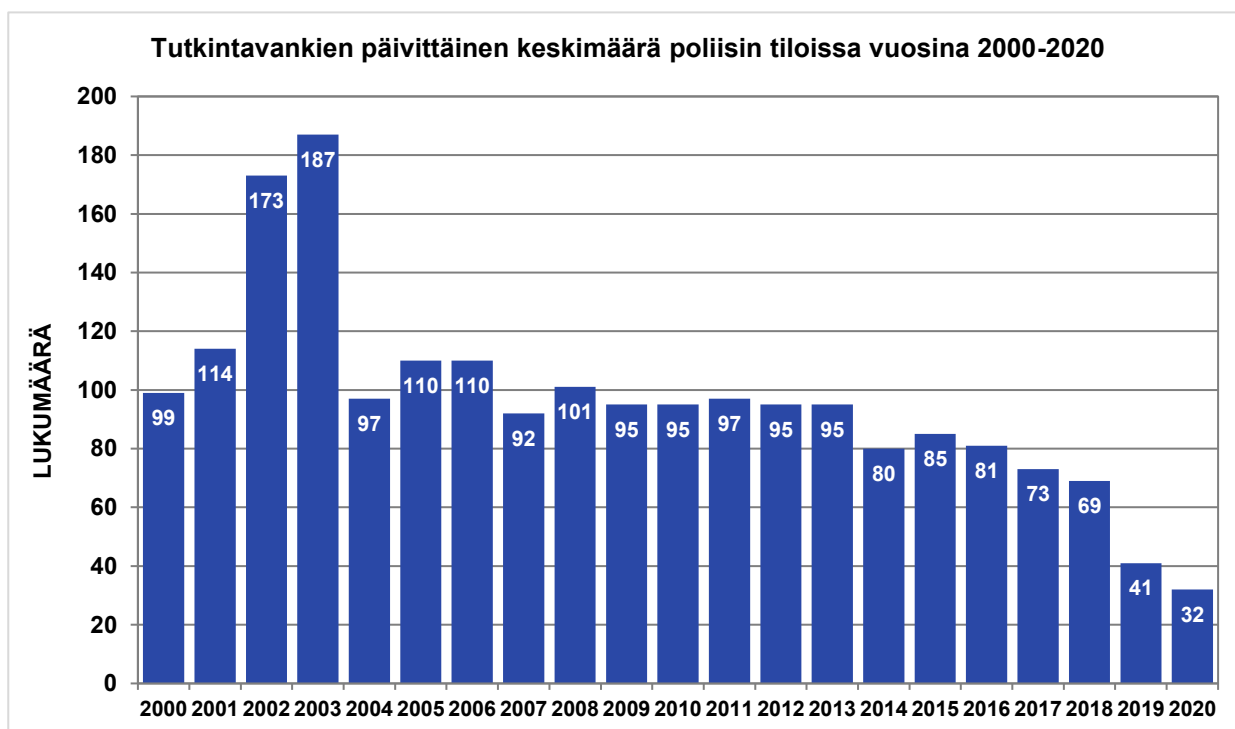
Taulukko 5. Naistutkintavankien osuus ulkomaalaisista tutkintavangeista 1. päivänä toukokuuta 2017–2020

Yksikkö	Vankilaji	Sukupuoli	2017	2018	2019	2020
Koko maa yhteensä	Tutkintavanki	Nainen	43	44	49	31
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Nainen	19	17	21	8
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Nainen	8	4	6	4
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Nainen	16	23	22	19

Naisten osuus ulkomaalaisista tutkintavangeista on ollut vuonna 2020 noin 6 %. Vastaava luku vuonna 2019 oli 8 %. Alueittain sijoittuminen 2020: Etelä-Suomen rikosseuraamusalue 26 %, Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue 13 % ja Länsi-Suomen rikosseuraamusalue 61 %.

2.2. Tutkintavankien määrä poliisin säilytystiloissa

Kuvio 2. Tutkintavankien määrä poliisin säilytystiloissa vuosina 2000–2020

2.3. Tutkintavankien määrän kehitys

Tutkintavankien määrän oletetaan kasvavan Rikosseuraamuslaitoksen tiloissa tulevien vuosien aikana. Tällä hetkellä tutkintavankkeja on Rikosseuraamuslaitoksen tiloissa päivittäin noin 630.

Rikosseuraamuslaitoksessa on laadittu vuonna 2013 toimitilavisio, jonka yhteydessä on tehty arvio vankimäärän kehityksestä vuoteen 2025 asti. Arvion mukaan vuonna 2025 vankiloissa on noin 3252 vankia. Tämän hetken tilastojen mukaan tutkintavankien määrä on n. 21 % kaikista vangeista. Tehdyn arvion mukaan tutkintavankien määrän oletetaan kasvavan. Tutkintavankien määrän kasvu 22 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä tarkoittaa lukumäärällisesti 715 vankia, joka tarkoittaa 90 % täyttöasteella tarvetta 794 vankipaikalle. Naisten ja miesten välillä paikat jakautuvat miehille 715 paikkaa ja naisille 79 paikkaa.

Rikosseuraamuslaitoksessa on yhteistyössä Delfoin kanssa mallinnettu tulevaisuuden vankilukuja Rikosseuraamuslaitoksen tuoreimman toimitilavision yhteydessä. Tämän mallinnuksen tuloksena tiettyjen muuttujien ja Delfoin tekemän väestökehityksen muutoksen arvion pohjalta on saatu määritellyksi tutkintavankiennuste vuodelle 2035. Arvion pohjaoletuksissa on ollut mukana tutkintavankien siirtyminen kokonaan poliisin tiloista Rikosseuraamuslaitokselle sekä kriminaalipoliittisen ilmapiirin kiristyminen sisältäen

tiedossa olleet hankkeet rangaistusten kiristämisestä mm. seksuaalirikosten ja sakon muuntorangaistusten osalta. Asiaa koskevan selvityksen perusteella vankien kokonaismäärä kasvaa vuoteen 2035 mennessä noin 3560 vankiin. Arvion perusteella kaikista vangeista tällä hetkellä tutkintavankeja on n. 21 %. Prosentuaalinen osuus kasvaa vuoteen 2035 mennessä noin 23 prosenttiin. Tämä tarkoittaa, että 2035 tutkintavankeja olisi 818. Valtakunnallisesti tarvittaisiin 90 % täyttöasteella 909 tutkintavankipaikkaa. Vankilukuennusteet ovat suuntaa antavia. Ennuste noin kymmenen vuoden päähän on arvio ja voi poiketa todellisuudesta paljonkin.

Nykyisen toimitilaverkoston vankipaikkamäärä ei ole tästä näkökulmasta riittävä. Uusien vankiloiden/lisäpaikkojen käyttöönotto (Hämeenlinnan vankila ja Oulun vankila) tulee kuitenkin osaltaan helpottamaan paikkatarvetta. Etelä-Suomen tilannetta tulee parantamaan Vantaan vankilan yhteyteen rakennettava 160-paikkainen lisärakennus, jonka on määrä olla käytössä vuonna 2025.

Epävarmuustekijöinä tällä hetkellä ovat tulevaisuuden maahanmuutto ja matkustamiseen liittyvät toimet. Nähtäväksi jää, aiheuttaako korona kenties jotakin pysyvämpää kontrollin tiukennusta. Tutkintavangeista ulkomaalaisten (ei Suomen kansalainen) osuus on ollut n. 30 % luokkaa.

3. Lainsäädäntö

Tutkintavangin sijoittamisesta säädetään tutkintavankeuslain 2 luvun 1 §:ssä. Rikoksen vuoksi vangittu henkilö on viipymättä vietävä syyteasiaa käsittelevää tuomioistuinta lähimpänä sijaitsevaan tutkintavankilana toimivaan vankilaan tai erityisestä syystä muuhunkin tutkintavankilana toimivaan vankilaan. Tutkintavankia ei saa sijoittaa avolaitokseen.

Vangitsemisesta päättävä tuomioistuin voi pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai syyttäjän esityksestä päättää, että tutkintavanki sijoitetaan poliisin ylläpitämään tutkintavankien säilytystilaan, jos se on välttämätöntä tutkintavangin erillään pitämiseksi, turvallisuussyistä tai rikoksen selvittämiseksi. Tutkintavankia ei saa tällöinkään pitää poliisin säilytystilassa seitsemää vuorokautta pidempää aikaa, ellei siihen ole poikkeuksellisen painavaa, tutkintavangin turvallisuuteen, rikoksen esitutkintaan tai pakkokeinolain 2 luvun 5 §:n 1 momentin 2 b kohdassa tarkoitettua vaarasta aiheutuvaa, erillään pitämiseen liittyvää syytä.

3.1. Perustuslaki

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä, erityisesti palkkauksesta ja muista palvelussuhteen ehdoista määrättäessä, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.

3.2. Tutkintavankeuslaki

Tutkintavankeuslaki ohjaa tutkintavankeuden toteuttamista ja sääntelyä Suomessa. Tutkintavankeuslain 1 luvun 1 §:n mukaan tutkintavankeuslakia sovelletaan tutkintavankeuden toimeenpanoon.

Tutkintavankeuden toimeenpanosta poliisin säilytystilassa säädetään erikseen. Tutkintavankeuden toimeenpanosta mielentilatutkimusta tehtäessä säädetään myös mielenterveyslaissa.

Tutkintavankeuslain 1 luvun 3 §:n mukaan tutkintavankeuden tarkoituksena on turvata rikoksen esitutkinta, tuomioistuinkäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano sekä estää rikollisen toiminnan jatkaminen.

Tutkintavankeuslain 1 luvun 4 §:n mukaan tutkintavangin oikeuksia ei saa tämän lain säännösten nojalla rajoittaa enempää kuin tutkintavankeuden tarkoitus, tutkintavankeudessa pitämisen varmuus ja vankilan järjestyksen säilyminen välttämättä vaativat.

Tutkintavankeuslain 1 luvun 5 §:n mukaan tutkintavankeja on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen.

Tutkintavankeuslain mukaan tutkintavankeja ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden, uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan taikka muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Saman luvun 6 § määrittää, että tutkintavankia on kuultava vankilaan sijoittamista, asumista, kurinpitoa sekä muuta häntä koskevaa päätöstä tehtäessä noudattaen, mitä hallintolain 34 §:ssä säädetään.

3.2.1. Sijoittaminen vankilassa (tutkintavankien osastolle sijoittaminen)

Tutkintavankien sijoittamisessa vankilassa säädetään tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:ssä.

Tutkintavanki on sijoitettava eri vankilaan tai eri osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit. Erilleen sijoittamisesta voidaan kuitenkin poiketa, jos tutkintavanki toimintoihin osallistumista varten sitä pyytää taikka jos poikkeaminen on välttämätöntä vankien, tutkintavankien tai henkilökunnan turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi tai se on muutoin tilapäisesti tarpeen vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi poikkeuksellisessa tilanteessa. Tutkintavanki voidaan omasta pyynnöstään sijoittaa asumaan myös 2 a §:ssä tarkoitettulle sopimusosastolle. Muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottava tutkintavanki saadaan tutkintavangin suostumuksella sijoittaa samalle osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit, jollei sijoittaminen vaaranna tutkintavankeuden tarkoitusta.

Alle 18-vuotias tutkintavanki on pidettävä erillään aikuisista tutkintavangeista, jollei hänen etunsa muuta vaadi.

Tutkintavankeuden aikana 18 vuotta täyttänyt tutkintavanki voidaan edelleen pitää erillään muista aikuisista tutkintavangeista, jos se on perusteltua hänen olosuhteensa huomioon

ottaen. Häntä voidaan pitää samoissa tiloissa alle 18-vuotiaan tutkintavangin kanssa vain, jollei tämä ole alle 18-vuotiaan tutkintavangin edun vastaista.

Miehet ja naiset on pidettävä eri asunto-osastoissa.

Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (ns. KP-sopimus) 10 artiklan 2 a kohdan mukaan syytetyt henkilöt on poikkeuksellisia oloja lukuun ottamatta pidettävä erillään tuomituista henkilöistä ja heidän kohtelussaan on otettava huomioon heidän asemansa tuomitsematta olevina henkilöinä. Sopimus on voimassa laintasoisena säännöksenä.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2. kohdan mukaan jokaista rikoksesta syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen. Tämä niin sanottu syyttömyysolettama on otettava huomioon myös tutkintavankien sijoittamisessa ja kohtelussa.

Euroopan neuvoston vankilasäännöissä lähtökohtana on, että tutkintavangit sijoitetaan erilleen vankeusvangeista ja naiset miehistä (sääntö 18.8). Erilleen sijoittamisen vaatimuksesta voidaan poiketa toimintaan osallistumiseksi, mutta tällöinkin vangit on sijoitettava erilleen öisin, paitsi jos he hyväksyvät sijoittamisen yhteisiin tiloihin ja vankilaviranomaiset arvioivat sen olevan kaikkien edun mukaista (sääntö 18.9). Sääntöjen kommentteissa todetaan, että yhteisiin tiloihin sijoittamisen ei tule olla ratkaisu käytännön ongelmiin, kuten yliasutukseen. Säännöissä edellytetään, että naisten erityiset fyysiset, ammatilliset, sosiaaliset ja psykologiset tarpeen otetaan huomioon (sääntö 34).

YK:n vankeinhoidon vähimmäissäännöt (Nelson Mandela -säännöt) edellyttävät, että tutkintavangit pidetään erillään vankeusvangeista ja että miehet ja naiset on mahdollisuuksien mukaan pidettävä vangittuina eri laitoksissa ja laitoksessa, johon otetaan sekä miehiä että naisia, kaikille naisille tarkoitettujen tilojen on sijaittava täysin erillään (sääntö 11).

Laillisuusvalvojan kannanottoja

EOAK/4397/2016, EOAK/6206/2017 ja EOAK/1936/2019

Tutkintavangit on lähtökohtaisesti sijoitettava erilleen vankeusvangeista. Tutkintavanki voidaan vain laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa. Tutkintavankia ei voida näin ollen sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa pelkästään vain hänen suostumuksellaan, vaan sijoittamisen pitää liittyä vangin omaan pyyntöön saada osallistua toimintoihin, ellei kyse ole

muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottavasta tutkintavangista tai pyynnöstä päästä sopimusosastolle.

Tutkintavangille on selvitettävä hänen oikeutensa ennen suostumuksensa tai pyyntönsä ottamista. Tutkintavangeilta ei siten voida heidän saapuessaan vankilaan ottaa rutiininomaisesti suostumusta siitä, että he suostuvat asumaan samalla osastolla vankeusvankien kanssa toimintoihin osallistumista varten. Tutkintavanki ei voi antaa toimintoihin osallistumista koskevaa pyyntöä ennen kuin hän tietää mihin toimintoihin hänen pyyntönsä kohdistuu. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies (AOA) pitää ongelmallisena myös sitä, että tutkintavangilta heti vankilaan saapumisen yhteydessä pyydetään rutiininomaisesti suostumusta siitä, että hänet voidaan käräjäoikeuden tuomion jälkeen sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa.

Vantaan tai Jokelan vankilan kaltaisessa vankilassa, jossa valtaosa vangeista ovat tutkintavankeja, yhdenkin tutkintavangin muuttuminen vankeusvangiksi aiheuttaa ongelmallisen tilanteen, koska kaikkien muiden osastolle sijoitettujen vankien täytyy tällöin täyttää tutkintavankeuslaissa asetetut edellytykset heidän sijoittamisestaan samalle osastolle vankeusvankien kanssa. AOA on kiinnittänyt arviointikeskuksen huomiota siihen, että vankeusvangeiksi muuttuneet vangit siirretään mahdollisimman nopeasti toiseen vankilaan.

EOAK/4653/2018

Tutkintavankeuslaki lähtee siitä, että tutkintavangeilla ja vankeusvangeilla on omat osastot. Käräjäoikeuden päätöstä odottava tutkintavanki voidaan hänen pyynnöstään sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa, jos se liittyy toimintoihin osallistumiseen pääsemiseen. Käräjäoikeuden päätöstä odottavan tutkintavangin turvallisuusperusteinen sijoittaminen samalle osastolle vankeusvankien kanssa voinee tulla kyseeseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa ja silloinkin vain lyhytaikaisesti. Tutkintavanki voidaan myös hänen pyynnöstään sijoittaa sopimusosastolle vankeusvankien kanssa. Muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottava tutkintavanki voidaan lisäksi pelkästään hänen antamansa suostumuksen perusteella sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa. Mikäli tutkintavangin asian käsittely oli käräjäoikeudessa vielä kesken, ei tutkintavankia ole mahdollista sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa pelkästään tutkintavangin suostumuksen perusteella.

Osastosijoituksessa vankeus- ja tutkintavankia käsitellään samalla tavoin kuin vankeusvankia, ellei hänelle ole määrätty tutkinnallisia erillään pitämisiä. Tilanne on ongelmallinen myös, kun vankeusvankeja on sijoitettu tutkintavankien osastolle, eikä päinvastoin. Silloin kun osastolle on sijoitettu yksikin vankeusvanki, osastolle sijoitettujen

tutkintavankien täytyy täyttää tutkintavankeuslain edellytykset sijoittamiselleen samalle osastolle vankeusvankin kanssa.

Vankilassa oli tutkintavangeille tarkoitettu suljettu osasto, johon sijoitetaan ensisijaisesti yhteydenpitorajoitusten kohteena olevia tutkintavankeja. Tällaisten tutkintavankien lisäksi osastolle oli sijoitettu yksi vankeusvanki sekä yksi vankeus- ja tutkintavanki. Koska osastolla vankien kaikki toiminnot tapahtuvat yksin erillään muista vangeista, tilanne ei tutkintavankien ja vankeusvankien erillään pitämisen kannalta ole kuitenkaan ongelmallinen.

EOAK/2449/2019

Naisten määrä on Turun vankilassa ennakoimattomasti lisääntynyt, kun Hämeenlinnan vankilarakennus on joulukuussa 2018 äkillisesti päätetty poistaa käytöstä. Tämä ei AOA:n käsityksen mukaan kuitenkaan ole ollut tai ole ainakaan enää marraskuussa 2019 sellainen lain tarkoittama tilanne, jossa tutkintavankien erilleen sijoittamisesta voidaan poiketa, kun poikkeaminen on välttämätöntä vankien, tutkintavankien tai henkilökunnan turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi tai se on muutoin tilapäisesti tarpeen vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi poikkeuksellisessa tilanteessa.

Tutkintavankien lainmukainen osastosijoittelu voi olla haastavaa tilojen rajallisen määrän ja suuren vankimäärän vuoksi. Vankila ei juurikaan voi vaikuttaa sinne sijoitettavien vankien määrään. Lain velvoite tutkintavankien sijoittamisesta erilleen on kuitenkin yksiselitteinen. Erillään pidon perustana on syyttömyysolettama. Laillisuusvalvonnan näkökulmasta lakia tulee tältäkin osin noudattaa.

EOAK/3130/2020

Tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:n alkuosassa on tarkoituksellisesti säädetty eri tavalla pyynnöstä kuin momentin viimeisen virkkeen mukaisesta suostumuksesta. Osastosijoittelu vankeusvankien osastolle tutkintavankin omasta pyynnöstä on mahdollista muun muassa toimintaan osallistumiseksi tai sopimusosastolle asuttamiseksi. Sitä vastoin pelkän suostumuksen perusteella, ilman muita momentissa mainittuja edellytyksiä, tutkintavanki voidaan sijoittaa vankeusvankin kanssa samalle osastolle ainoastaan, kun kyse on muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottavasta tutkintavangista. Toisin sanottuna muissa tilanteissa pelkkä tutkintavankin suostumus ei mahdollista hänen sijoittamistaan samalle osastolle vankeusvankien kanssa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että tutkintavankien sijoittaminen erilleen vankeusvangeista on lainsäädännön ja myös kansainvälisten suositusten selvä lähtökohta, jonka perustana on syyttömyysolettama. Tutkintavankien erilleen sijoittamisesta vankeusvangeista voidaan

poiketa vain laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä. Osastosijoitusta koskevat säännökset lähtevät siitä, että tutkintavangin sijoittaminen samalle osastolle vankeusvankien kanssa edellyttää tutkintavangista lähtevää syytä tai hänen suostumustaan. Tutkintavangilta ei voida rutiininomaisesti kysyä suostumusta vankeusvankiosastolla asumiseen, vaan sijoittamisen pitää liittyä esimerkiksi vangin nimenomaiseen omaan pyyntöön saada osallistua toimintoihin tai sijoittamiseen on oltava muu laissa edellytetty peruste.

3.2.2. Asumaan sijoittaminen

Tutkintavankien asumaan sijoittamisesta säädetään tutkintavankeuslain 3 luvun 2 §:n 1 momentissa. Tutkintavanki on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava yhden hengen huoneeseen. Tutkintavankia ei saa sijoittaa asumaan toisen tutkintavangin kanssa, jos siitä aiheutuu vaaraa tutkintavankeuden tarkoitukselle tai vankilan järjestykselle.

Euroopan neuvoston vankilasääntöjen kohdassa 96 todetaan tutkintavankien asuintilojen osalta, että tutkintavangit on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava yhden hengen selleihin, jollei heille olisi hyötyä asuintilojen jakamisesta toisen tutkintavangin kanssa tai jollei tuomioistuimien ole antanut erityismääräystä siitä, millaisiin asuintiloihin tietty tutkintavanki pitäisi sijoittaa.

YK:n vankeinhoidon vähimmäissääntöissä (Nelson Mandela -säännöt) todetaan, että tutkintavangit on pidettävä erillään tuomitusta vangeista (sääntö 112). Tutkintavangit on sijoitettava nukkumaan yksin erillisiin huoneisiin, jollei paikallisesti noudateta ilmastosta johtuen muuta käytäntöä (sääntö 113).

Laillisuusvalvojan kannanottoja

EOAK/1626/2018

Tutkintavangeille, joille tuomioistuin on määrännyt rajoituksia yhteydenpitoon, täytyy olla soveltuvat ja rajoitusten toteutumisen takaavat tilat.

EOAK/4653/2018

Naistutkintavankien kohdalla on menetelty virheellisesti siinä, että heitä on sijoitettu samoihin selleihin vankeusvankien kanssa.

EOAK/3130/2020

Tutkintavankeuslain 3 luvun 2 §:n 1 momentin säännös tutkintavankien asumaan sijoittamisesta on varsin yksiselitteinen ja sanamuodoltaan selkeä. Sääntely ei mahdollista tutkintavankien ja vankeusvankien asuttamista samaan selliin.

3.2.3. Sellin ulkopuolinen aika

Toimintaan osallistumisesta säädetään tutkintavankeuslain 4 luvussa. Sen 1 §:n 1 momentin mukaan tutkintavanki ei ole velvollinen osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Jos tutkintavanki haluaa osallistua toimintaan, siihen on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus. Lain tarkoittamaa toimintaa on työtoiminta, koulutus tai kuntoutus.

Tutkintavankeuslain 7 luvun 1 §:ssä säädetään vapaa-ajan toiminnasta. Sen 1 momentin mukaan tutkintavanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden vankien kanssa.

Euroopan neuvoston vankilasääntöjen mukaan tutkintavankien tulee voida osallistua erilaisiin toimintoihin (sääntö 95.3) ja heille on tarjottava mahdollisuutta tehdä työtä (sääntö 100.1).

Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntöjen, niin sanotut Nelson Mandela -sääntöjen, mukaan tutkintavangille pitää aina tarjota mahdollisuutta osallistua työntekoon (sääntö 116).

Laillisuusvalvojan kannanottoja

Diaarinumero 377/4/12

Tutkintavangeille annettu mahdollisuus päästä vankeusvankien kanssa työosastolle ei voi oikeuttaa tutkintavankiosaston hyvin suljettuja olosuhteita. Tutkintavankien mahdollisuus toimintaan ja asumiseen vankeusvankiosastolla ei voi oikeuttaa sitä, että tähän haluttomilla tutkintavangeilla ei käytännössä ole juuri lainkaan sellin ulkopuolista aikaa tai vapaa-ajantoimintaa. Mahdollisuus sellin ulkopuolisiin toimintoihin ei voi edellyttää sitä, että tutkintavanki luopuu syyttömyysolettamaan perustuvista oikeuksistaan.

EOAK/1626/2018

Tutkintavangeille tulee pyrkiä järjestämään mielekästä ja kehittävää toimintaa sellin ulkopuolella ilman, että heidän on pakko luopua oikeudestaan tulla sijoitetuksi erilleen vankeusvangeista. Sellin ulkopuolista aikaa sekä toimintoja ja vapaa-ajantoimintaa varten täytyy olla riittävässä määrin soveltuvia tiloja. Henkilökuntaa valvomaan ja ohjaamaan tutkintavankeja tulee olla riittävästi. CPT lähtee siitä, että syyttömyysolettama huomioon ottaen tutkintavangit, myös heille järjestettävässä toiminnassa, tulee ensisijaisesti pitää erillään vankeusvangeista. Niissäkin tilanteissa, joissa tutkintavangeille on järjestetty vankeusvankien kanssa yhteistä toimintaa, tutkintavangit tulee majoittaa erilleen.

3.2.4. Naistutkintavankeja koskevia laillisuusvalvojan kannanottoja

EOAK/2705/2017

Kun naispaikkojen määrä vankilaa kohti on pieni, tulee huolehtia siitä, että naisten olosuhteet ovat tiloiltaan ja toiminnoiltaan asianmukaiset ja yhteneväiset miesvankien kanssa. Naistutkintavankien ulkoilu ja muu sellin ulkopuolinen aika tulee toteuttaa siten, että naiset voivat tuntea olonsa turvallisiksi eivätkä joudu altistumaan epäasialliselle käytökselle. Esimerkiksi ulkoilun osalta tämä tarkoittaa sitä, että miesten selleistä ja osastojen tiloista ei tulisi olla näköyhteyttä eikä varsinkaan huutelumahdollisuutta alueelle, jossa naiset ulkoilevat.

EOAK/1626/2018

Naistutkintavankien sijoittelu on vaikeasti ratkaistava kysymys. Naistutkintavankien sijoittelussa tulee ottaa huomioon vankien kohtelusta laissa säädetty, kansainväliset suositukset sekä koko rikosprosessin sujuvuus. Lisäksi tärkeää on kotipaikkaläheisyysperiaate, vaikka toisaalta pienet naisosastot voivat olla ongelmallisempia kuin naisten keskittäminen harvempiin vankiloihin. Kaikki mahdolliset ratkaisut vaativat lisää resursseja, sekä tiloja että henkilökuntaa. Naistutkintavangeille tulee taata lainmukainen kohtelu. Naisten ei tule joutua häirinnän kohteeksi esimerkiksi ulkoiluun mennessään, ulkoillessaan tai muutoin vankilassa liikuttaessa. Riski häirintään on olemassa, jos vankila on pääosin miehille tarkoitettu eikä vankilan tilojen suunnittelussa ole otettu huomioon tarvetta pitää naiset ja miehet erillään. Tutkintavangit ja vankeusvangit tulee pitää erillään toisistaan myös matkaselleissä.

EOAK/4653/2018

Naisvankien tilanne toimintoihin osallistumisen ja sellin ulkopuolisen ajan suhteen on miesvankeja selvästi huonompi ja tilanne on ongelmallinen mies- ja naisvankien yhdenvertaisen kohtelunkin kannalta. Osastojen olosuhteet ovat suljetut toimintoihin osallistumattomien naisvankien kohdalla ja toimintoihin osallistumisen ajat ovat naisvankien kohdalla lyhyitä.

3.3. Valtioneuvoston asetus tutkintavankeudesta

Valtioneuvoston asetuksella annetaan osasta tutkintavankeuslain pykälää tarkempia säännöksiä. Tutkintavankeuslain 2 luku käsittelee vankilaan saapumista. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tulotarkastuksen kirjaamisesta.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä myös tutkintavangin siirtoa, hallussa pidettävästä omaisuudesta sekä rahan ja maksuvälineiden käytöstä.

valtioneuvoston asetuksella annetaan myös tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismenettelyistä, puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta sekä sähköisen viestinnän käytöstä ja valvonnasta.

Valtioneuvoston asetuksella ohjataan myös tarkempia säännöksiä poistumisluvista, tapaamiskiellosta ja sen sisällöstä, tapaamisten valvonnan järjestämisestä sekä tapaamistilojen teknisistä ja rakenteellisista valvontajärjestelyistä. Järjestysrikkomuksen selvittämisestä ja kirjaamisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Henkilöntarkastuksesta, henkilönkatsastuksesta ja erityistarkastuksesta pidetään pöytäkirjaa, joiden tarkemmasta sisällöstä säädetään myös valtioneuvoston asetuksella. Tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista sekä voimankäyttövälineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja 8 §:ssä tarkoitettujen päätösten kirjaamisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

3.4. Oikeusministeriön asetus tutkintavankiloina toimivista vankiloista

Oikeusministeriön päätöksen mukaisesti säädetään tutkintavankeuslain 2 luvun 6 §:n nojalla:

1 § Miehillä tarkoitettuina tutkintavankiloina toimivat: Helsingin, Jokelan, Kuopion, Kylmäkosken, Mikkelin, Oulun, Pelson, Pyhäselän, Riihimäen, Sukevan, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila.

Helsingin, Pelson ja Sukevan vankilaan voidaan sijoittaa vain sellaisia tutkintavankeja, jotka odottavat muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä ja suostuvat sijoitukseen.

2 § Naisille tarkoitettuina tutkintavankiloina toimivat Hämeenlinnan, Oulun, Pyhäselän, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila.

3.5. Pakkokeinolaki

Pakkokeinoilla puututaan ihmisten perusoikeuksiin, mikä edellyttää pakkokeinojen käytöstä erityisen tarkkaa sääntelyä - pakkokeinolaki. Lain mukaan on käytettävä lievintä mahdollista tehokasta pakkokeinoja. Pakkokeinojen tarkoitus on turvata rikosprosessin häiriötön kulku.

Pakkokeinot ovat pakkokeinolaissa esitutkintaviranomaisen käyttöön annettuja menetelmiä, joilla oikeutetaan muutoin lailla suojatut puuttumiset henkilöihin ja

omaisuuteen silloin, kun se on esitutkinnassa tarpeen. Pakkokeinoja saadaan käyttää vain, jos pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tärkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muille pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaus ja muut asiaan vaikuttavat seikat.

Vangitseminen on voimakkain henkilön vapautteen puuttuva pakkokeino. Tutkintavankeus ei ole rangaistus vaan turvaamistoimi pakkokeinolaista, jolla turvataan esitutinnan suorittaminen ja oikeudenmukainen oikeudenkäynti.

Osa pakkokeinoista on esitutkintaviranomaisen käytössä vain tuomioistuimen luvalla. Osasta pakkokeinoja tuomioistuin päättää esitutkintaviranomaisen hakemuksesta.

1.1.2019 astui voimaan lakimuutos pakkokeinolakiin. Lakiin kirjattiin tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti vapautteen kohdistuvien pakkokeinojen valikoimaan.

3.6. Kansainväliset Suomea koskevat kannanotot

Kansainväliset ja kansalliset valvontaelimet ovat esittäneet useissa yhteyksissä arvostelua tutkintavankien säilyttämisestä poliisin tiloissa. Edellisen kerran lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä jätetty Tutkintavankien nykyistä nopeampi siirtyminen poliisin säilytystiloista vankilaan -työryhmän loppuraportti totesi Suomea koskevista kannanotoista seuraavasti:

”Euroopan neuvoston kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimiva komitea (CPT) kävi Suomessa viidennellä määräaikaistarkastuksella syksyllä 2014 ja kesäkuussa 2016 lyhyellä tarkastuskäynnillä. Komitea kehotti selonteossaan Suomen viranomaisia ryhtymään ripeästi toimiin, joilla tutkintavankien säilyttäminen poliisivankiloissa päättyisi. CPT pyysi Suomelta yksityiskohtaista toimintasuunnitelmaa, jossa asetetaan täsmälliset aikarajat, varmistetaan taloudelliset resurssit ja määritellään selkeät toimenpiteet tähän tavoitteeseen pääsemiseksi.

Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimuksen täytäntöönpanoa valvova YK:n kidutuksen vastainen komitea (CAT) on Suomea koskevan viidennen ja kuudennen määräaikaisraportin (CAT/C/FIN/5-6) loppupäätelmissään kehottanut Suomea muuttamaan lainsäädäntöä siten, että tutkintavangit siirrettäisiin nykyistä nopeammin poliisin säilytystiloista vankiloihin. YK:n ihmisoikeuskomitea on vasta antamassaan vastauksessa (CCPR/C/FIN/CO/7, 1.4.2021) Suomen seitsemänteen määräaikaiskertomukseen liittyen edellyttänyt tutkintavankien säilyttämisen lopettamista poliisin tiloissa (vastauksen kohdat 26 ja 27) sekä antamaan Rikosseuraamuslaitokselle

riittävät taloudelliset, henkilöstö- ja muut edellytykset tutkintavankien sijoittamiseksi asianmukaisiin tiloihin.

Kun esitutinnan selvittämisvastuu ja vastuu tutkintavangin olosuhteista ja säilyttämisestä ovat samalla taholla, järjestelyssä piilee valvontaelinten näkemyksen mukaan tutkintavangin painostamis- ja lahjomisvaara. Vaikka tällaista painostamisvaaraa ei konkreettisessa yksittäistapauksessa olisikaan osoitettavissa, valvontaelimet katsovat, että pelkkä mahdollisuus antaa aiheen arvostelulle. Myös Euroopan neuvoston vankilasääntöjen mukaan tutkintavankeja ja vankeja tulisi lähtökohtaisesti pitää ainoastaan vankiloissa.

Myös eduskunnan oikeusasiamies (EOA) on useiden poliisivankiloihin kohdistuneiden tarkastustensa yhteydessä kiinnittänyt huomiota poliisivankiloiden huonoon kuntoon ja soveltumattomuuteen vapautensa menettäneiden pidempiaikaiseen säilytykseen. Poliisivankiloiden olosuhteiden on yleensä todettu soveltuvan vain henkilöiden lyhytaikaiseen säilytykseen. EOA on kiinnittänyt huomiota ulkoilutilojen, toimintatilojen ja tapaamistilojen puutteellisuuteen tai jopa puuttumiseen kokonaan.

Tuoreimmat kansainväliset kannanotot ovat Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea syyskuun 2020 Suomen määräaikaistarkastuskäynniltä. CPT:n varsinaisen raportin arvioidaan valmistuvan maaliskuun 2021 lopulla.

Alustavien havaintojen mukaan CPT kiinnitti edelleen huomiota yhteydenpitorajoitusten kohteena olevien tutkintavankien huonoon tilanteeseen. Nämä vangit viettivät suurimman osan vuorokaudesta (jopa 21–23 tuntia) lukittuina selleihinsä, ja heillä ei ollut ollenkaan tai vain vähän järjestettyä toimintaa ja hyvin vähän sosiaalisia kontakteja.

Yhteydenpitorajoitukset saattoivat joissain tapauksissa olla voimassa yli kuukauden tai jopa useita kuukausia. CPT:n mukaan yksinäisyysrangaistuksen kaltaisissa oloissa pidetyille vangeille on tarjottava jotain toimintaa ja ihmiskontakteja. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että henkilöstö on enemmän läsnä vankien asuinosaistoilla.

CPT on vuoden 2008 käynnillään Suomessa todennut myös, että tutkintavankien vähäiset toimintamahdollisuudet merkitsevät sitä, että heidän kohtelunsa on tältä osin ankarampaa kuin vankeusvankien, mikä voi pahentaa heidän vankeuskokemustaan. Tämä on ristiriidassa oikeudenkäyntiä odottaviin vankeihin sovellettavan syyttömyysolettaman kanssa. CPT suositteli, että Suomen viranomaiset lisäisivät selvästi pyrkimyksiään tarjota Vantaan vankilassa tutkintavangeille (erityisesti naisille ja nuorisovangeille) heidän tarpeitaan ja oikeudellista asemaansa vastaavia toimintoja.

Yhteenvetona sellin ulkopuolisesta ajasta tulee huomioida, että mahdollisuus päästä mielekkääseen sellin ulkopuoliseen toimintaan koskee yhtä hyvin tutkintavankeja kuin vankeusvankejakin. Oikeusasiamiehen ratkaisuissa ja kansainvälisissä suosituksissa on jo pitkään lähdetty siitä, että vankien ja tutkintavankien tulisi saada viettää sellin ulkopuolella kohtuullinen aika, vähintään kahdeksan tuntia vuorokaudessa, ja että heille tulisi tuona aikana järjestää mielekästä ja kehittävää toimintaa, esimerkiksi työtä, kuntoutusta, koulutusta ja liikuntaa. Tämän on katsottu olevan olennaisen tärkeää vankien psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kannalta. Tutkintavangeille tulee pyrkiä järjestämään mielekästä ja kehittävää toimintaa sellin ulkopuolella ilman, että heidän on pakko luopua oikeudestaan tulla sijoitetuksi erilleen vankeusvangeista.”

4. Tutkintavankeus

Tutkintavankeudella tarkoitetaan aikaa, jonka rikoksesta epäilty on vangittuna rikosepäilyn takia ennen täytäntöönpanokelpoista tuomiota. Tutkintavankeuden tarkoituksena on turvata ennen kaikkea rikoksen esitutkinta, rikosasian tuomioistuinkäsittely sekä rangaistusten täytäntöönpano. Tutkintavankeus ei ole rangaistus, vaan esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana käytettävä pakkokeino.

Vangitsemisen perusteena on samat perusteet kuin pidättämisessä. Tutkintavankeutta (vangitsemista) voidaan käyttää, kun rikoksesta epäiltyä epäillään todennäköisin syin rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta.

Rikoksesta epäilty voidaan vangita myös silloin, jos epäilystä rikoksesta on säädetty lievempi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta, mutta siitä säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta, mutta epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden tai muiden seikkojen perusteella on syytä epäillä, että asiaan liittyy niin sanottu pakenemisvaara¹, sotkemisvaara² tai jatkamisvaara³. Myös sellainen rikoksesta epäilty voidaan vangita, jota on vain syytä epäillä esitutkinnassa selvittävästä rikoksesta, jos vangitsemisen edellytykset ovat muuten olemassa ja epäillyn vangitseminen on odotettavissa olevan lisäselvityksen vuoksi erittäin tärkeää.

Poliisi ja esitutkintaviranomaiset vaativat rikoksesta epäiltyä vangittavaksi, jos vangitsemisella halutaan turvata rikoksen esitutkinta (pakenemisvaara ja sotkemisvaara) tai estää uusien rikosten tekeminen (jatkamisvaara). Rikoksesta epäillyn vangitsemisesta päättää pakkokeinoasiassa toimivaltainen käräjäoikeus. Tutkintavankeuden toimeenpanosta vastaavat ensisijaisesti Rikosseuraamuslaitos ja poliisi.

Vuoden 2019 alusta on otettu käyttöön tutkintavankeuden vaihtoehtoina tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti. Tuomioistuin voi määrätä rikoksesta epäillyn teknisin välinein valvottuun tehostettuun matkustuskieltoon ennen rangaistuksen tuomitsemista. Poliisi vastaa tehostetun matkustuskiellon toimeenpanosta ja Rikosseuraamuslaitoksen vastuulla on ainoastaan tekninen valvonta.

Tuomioistuin voi määrätä ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta teknisin välinein valvottuun tutkinta-arestiin, jos tuomittu

¹ Rikoksesta epäilty lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa.

² Rikoksesta epäilty vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa.

³ Rikoksesta epäilty jatkaa rikollista toimintaa.

rangaistus on vähemmän kuin kaksi vuotta vankeutta. Tutkinta-arestin toimeenpanosta ja valvonnasta vastaa Rikosseuraamuslaitos.

4.1. Tutkintavankeus Rikosseuraamuslaitoksessa 2021

Poliisin säilytystilaan sijoitettua tutkintavankia ei saa säilyttää poliisin säilytystilassa vangitsemispäätöstä seuraavaa seitsemää vuorokautta pidempää aikaa, ellei siihen ole poikkeuksellisen painavaa, tutkintavangin turvallisuuteen, rikoksen esitutkintaan tai pakkokeinolain 2 luvun 5 §:n 1 momentin 2 b kohdassa tarkoitetusta vaikeuttamis- tai sotkemisvaarasta aiheutuvaa, erillään pitämiseen liittyvää syytä. Poliisi tai muu esitutkintaviranomainen toimittaa tutkintavangin lähimpään tutkintavankilaan, kun tutkintavankia ei voi enää säilyttää poliisin säilytystilassa.

Asetuksella (341/2017) Oikeusministeriön päätöksen mukaisesti säädetään tutkintavankeuslain 2 luvun 6 §:n nojalla:

Miehille tarkoitettuina tutkintavankiloina toimivat Helsingin, Jokelan, Kuopion, Kylmäkosken, Mikkelin, Oulun, Pelson, Pyhäselän, Riihimäen, Sukevan, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila. Helsingin, Pelson ja Sukevan vankilaan voidaan sijoittaa vain sellaisia tutkintavankeja, jotka odottavat muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä ja suostuvat sijoitukseen.

Naisille tarkoitettuina tutkintavankiloina toimivat Hämeenlinnan, Oulun, Pyhäselän, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila.

4.1.1. Miesten tutkintavankeus

Käytetyt lyhenteet: tv = tutkintavanki, vv = vankeusvanki ja pkl-paikka= pakkokeinolain perusteella määrättyjen yhteydenpitorajoitusten toimeenpanoa varten oleva selli, josta ei lähtökohtaisesti ole mahdollista olla tekemisissä / viestiä muiden vankien kanssa.

Oulun vankila: 74 paikkaa (vv+tv), 15 pkl-paikkaa.

Vaasan vankila: 48 paikkaa (vv+tv), 2 pkl-paikkaa.

Turun vankila: yksi tv-osasto, jossa 13 selliä 16 paikkaa. Osa miestutkintavangeista asuu samoilla osastoilla vankeusvankien kanssa. 3 osastoa rajoitusvangeille. Laajojen yhteydenpitorajoitusten toimeenpanoa varten 14-20 paikkaa.

Kylmäkosken vankila: miestutkintavangeille tarkoitettu 22-paikkainen tv- osasto.

Joudutaan sijoittamaan myös muille osastoille, koska tutkintavankeja on enemmän kuin paikkoja, 2 pkl-paikkaa.

Jokelan vankila: 84 paikkaa Jokelassa on 4 erillistä osastoa. Kaikille osastoille sijoitetaan välillä myös vankeusvankeja. Yleensä kun status muuttuu tv→ vv, niin sijoittelu avataan nopeasti. On joitain vankeja, jotka eivät halua siirtyä tai sijoittelu venyy. 15 pkl-paikkaa.

Vantaan vankila: Vantaan vankilassa on 185 paikkaa. Vankila on keskittynyt tutkintavankeuden toimeenpanoon. Keskimäärin Vantaalla on 50-70 yhteydenpitorajoitettua vankia päivittäin.

Mikkelin vankila: Vankilassa arviolta noin 50 tv-vankia+50 vv vankia. Ei selvää sapluunaa, jonka perusteella tutkintavankien paikkamäärän voisi laskea. Pääsääntöisesti 4 osastoa tai tilanteen mukaan 6 osastoa, joissa on molempia, vankeusvankeja ja tutkintavankeja.

Pyhäselän vankila: 15 tutkintavangin osasto + 7 pkl-paikkaa (Osastolle sijoitettuna myös vankeusvankeja, jos tutkintavankeja vähemmän kuin 15.)

Kuopion vankila: tutkintavangeille ei nimettyä erillistä osastoa. Kaksi suljettua osastoa ja yksi avo-osasto, joilla tv ja vv. (n.50 tv-vankia) 18 pkl-paikkaa. Keskimäärin rajoitusvankeja 18-22.

Riihimäen vankila: 23 paikkaa (sijoittaminen tällä hetkellä vain alioikeuden päätöksellä, mahdollista myös muutoin)

Helsingin vankila (vain alioikeuden päätöksen saaneet)

Sukevan vankila (vain alioikeuden päätöksen saaneet)

Pelson vankila (vain alioikeuden päätöksen saaneet)

4.1.2. Naisten tutkintavankeus

Oulun vankila 13 paikkaa (vv+tv), 6 pkl-paikkaa.

Vaasan vankila 10 paikkaa, sijainti miesvankien osastojen keskellä

Turun vankilassa naistutkintavangeille ei ole tällä hetkellä mahdollisuutta varata / perustaa omaa tutkintavankiosastoa. Naisvangeille (sis. tutkinta- ja vankeusvangit) yhteensä paikkoja 36. Yhteydenpitorajoituksilla oleville naistutkintavangeille on tulo-osastolla 6 paikkaa. Paikkoja käytetään tulo-osastolla myös muihin tarpeisiin.

Hämeenlinnan vankila 24 paikkaa + 4 pkl-paikkaa

Vantaan vankila: Tällä hetkellä Vantaan vankilassa ei ole paikkoja naistutkintavangeille.

Pyhäselän vankila: 17 paikkaa (vv+tv). Naisille ei ole pkl-paikkoja.

4.2. Viranomaisverkosto ja yhteistyö

Rikosprosessin alkuvaiheessa poliisi, kärjäoikeus ja vankila tekevät tiivistä yhteistyötä. Esitutinnan aikana vangitsemisvaatimuksen tekee pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Vangitsemisesta päättää syyteasiassa toimivaltainen tuomioistuin. Ennen syytteen nostamista pidätetyn vangitsemisesta saa päättää myös muu kärjäoikeus, jossa asian käsittely käy sopivasti päinsä. Kärjäoikeuksien päivystyksestä kiireellisissä tapauksissa säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Kärjäoikeuspaikkakunnat, joissa ei ole Rikosseuraamuslaitoksen tutkintavankilaa ovat:

Rovaniemi, Kajaani, Seinäjoki (lähistöllä Vaasan vankila), **Jyväskylä, Pori, Tampere** (lähistöllä Kylmäkosken vankila), **Kouvola** (lähistöllä Riihimäen, Jokelan ja Mikkelin vankilat), **Lahti** (lähistöllä Riihimäen ja Jokelan vankilat), **Lappeenranta** (lähistöllä Mikkelin vankila), **Joensuu** (lähistöllä Pyhäselän vankila), **Maarianhamina** (lähistöllä Turun vankila).

Kuvio 3. Suljetut vankilat ja käräjäoikeudet Suomen kartalla

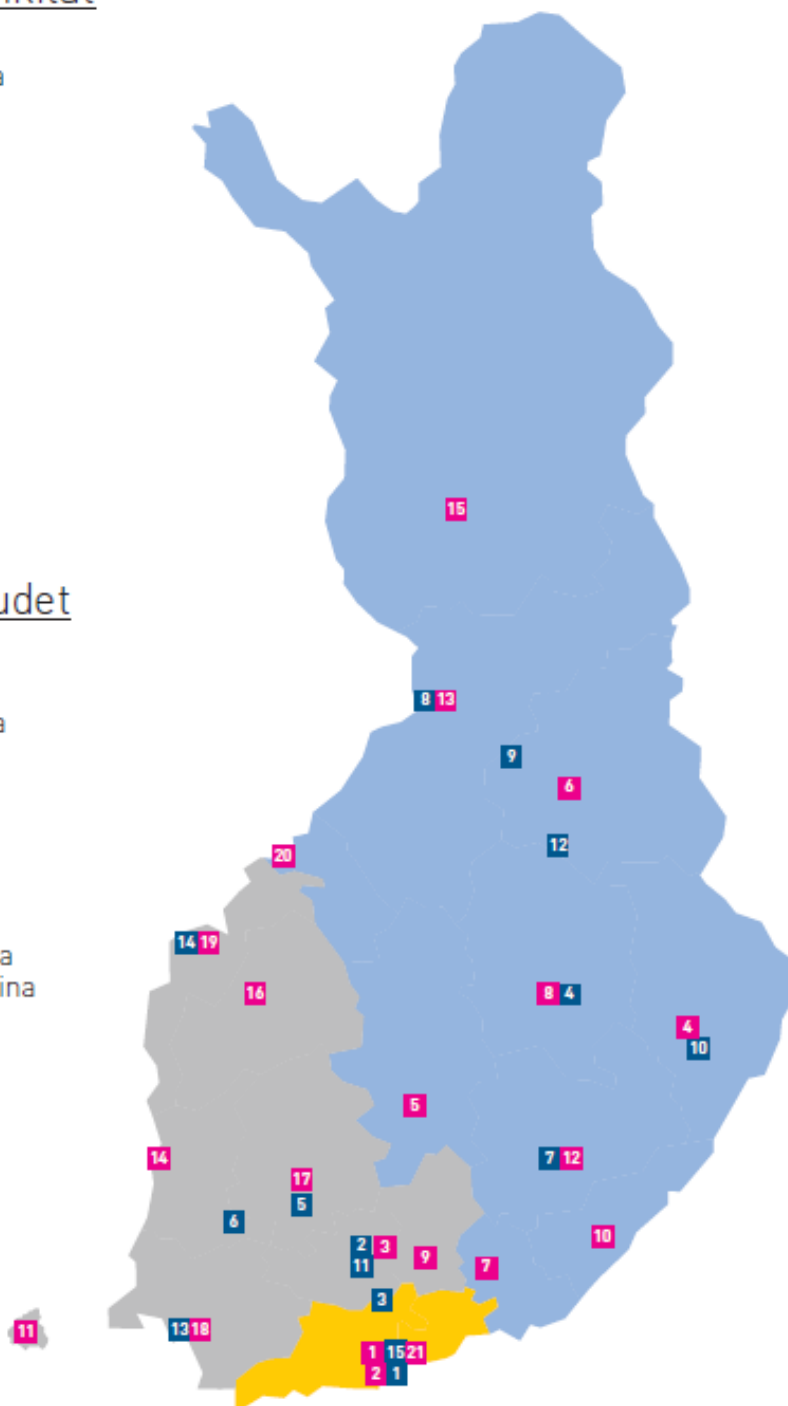
Suljetut vankilat

1. Helsinki
2. Hämeenlinna
3. Jokela
4. Kuopio
5. Kylmäkoski
6. Köyliö
7. Mikkeli
8. Oulu
9. Pelso
10. Pyhäselkä
11. Riihimäki
12. Sukeva
13. Turku
14. Vaasa
15. Vantaa

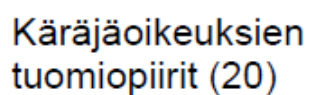
Käräjäoikeudet

1. Espoo
2. Helsinki
3. Hämeenlinna
4. Joensuu
5. Jyväskylä
6. Kajaani
7. Kouvola
8. Kuopio
9. Lahti
10. Lappeenranta
11. Maarianhamina
12. Mikkeli
13. Oulu
14. Pori
15. Rovaniemi
16. Seinäjoki
17. Tampere
18. Turku
19. Vaasa
20. ja Kokkola
21. Vantaa

- ETELÄ-SUOMEN RIKOSSEURAAMUSALUE
■ LÄNSI-SUOMEN RIKOSSEURAAMUSALUE
■ ITÄ- JA POHJOIS-SUOMEN RIKOSSEURAAMUSALUE
■ vankilat
■ käräjäoikeudet

Kuvio 5. Käräjäoikeuden kansliat ja istuntopaikat Suomen kartalla

Kansliat (K)
ja
istuntopaikat (ip)

Hallinnollinen kanslia=
keltainen laatikko

4.3. Yhteydenpitorajoitukset

Pakkokeinolain 4 luku käsittelee yhteydenpidon rajoittamista. Tutkintavangin yhteydenpitoa muuhun henkilöön voidaan rajoittaa, jos on syytä epäillä, että yhteydenpito vaarantaa kiinniottamisen, pidättämisen tai tutkintavankeuden tarkoituksen.

Vankilan tehtävänä on tuomioistuimen määräämien yhteydenpitorajoitusten toimeenpano. Yhteydenpitorajoituksen sisältö määräytyy tuomioistuimen päätöksen perusteella. Yhteydenpitorajoitus voi sisältää rajoituksia kirjeenvaihtoon, puhelimen käyttöön, tapaamisiin tai muihin yhteyksiin säilyttämistilan tai vankilan ulkopuolelle taikka yhdessäoloon tietyn kiinni otetun, pidätetyn tai tutkintavangin kanssa. Yhteydenpitoa ei saa rajoittaa enempää eikä pitempään kuin on välttämätöntä. Yhteydenpidon rajoittaminen ei pidä sisällään kirjeiden tarkastamista taikka lukemista, vaan niistä säädetään tutkintavankeuslain 8 luvussa ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 6 luvussa sekä kirjeiden takavarikoimisesta pakkokeinolain 7 luvussa. Eri viranomaiset vaikuttavat tulkitsevan jossain määrin eri tavoin sitä, minkälaisen valvonnan lainsäädäntö mahdollistaa yhteydenpidonrajoittamista koskevan päätöksen perusteella. Lainmukaisten toimintatapojen tulkinnassa on havaittu käytännössä erinäisiä haasteita, ja yhteydenpidon valvonta on osoittautunut ongelmalliseksi.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikössä on laadittu menettelytapaohje yhteydenpitorajoitusten toteuttamisesta vankiloissa. Tutkinnallisten syiden vaatiessa tutkintavangin eristämistä muista vangeista edellyttää se aina vankilalta tavanomaisuudesta poikkeavia järjestelyjä. Ohjeen avulla on tarkoitus turvata lainmukainen ja laadukas toiminta tutkintavankeuden aikana. Menettelytapaohjeessa on kerrottu ko. toimenpiteiden toteuttamisesta vankiloissa. Yksityiskohtaisia ohjeita annetaan mm. asuttamisesta, ulkoiluista, toiminnoista, kirjeenvaihdosta, puheluista, tapaamisista ja kuljetuksista.

4.4. Tutkintavankiloiden kuulustelu- ja videokuulustelutilat

Työryhmä on selvittänyt vankiloiden tämänhetkistä videoneuvottelulaitteiden tilannetta. Työryhmä toteaa, että yleistilanne on hyvä. Rikosseuraamuslaitos on saanut lisämäärärahaa mm. koronan vuoksi, jonka turvin voidaan kehittää etäyhteyksien / videoneuvotteluiden käyttämistä mm. laitteistoja lisäämällä. Laitteistoja on tilattu akuutissa tarpeessa oleviin tutkintavankiloihin Helsinki, Riihimäki, Kuopio ja Vaasa.

Käräjäistuntoja on lisätty tuntuvasti videoyhteyden kautta järjestettäväksi. Tämä on koettu äärimmäisen hyvänä asiana sekä viranomaisten, että vankien näkökulmasta. Kuljetustarve

eli vangin siirtäminen paikasta toiseen on vähentynyt, joka lisää turvallisuutta kustannustehokkuuden ohella.

Poliisikuulusteluja suoritetaan videoyhteyttä käyttäen. Yleinen käsitys oli kuitenkin sen suuntainen, että poliisi ei tällä hetkellä vielä hyödynnä etäkuulustelua kovin laajasti. Poliisin edustajat toivat esiin, että ko. toimintaa on mahdollisuus lisätä. Käytön toistaiseksi alhaisiin lukuihin todettiin osaltaan vaikuttavan tietoliikenneyhteydet ja niiden tuottamat hankaluudet sekä kuulustelupöytäkirjojen allekirjoittamisen hankaluus. Näiden teknisten asioiden lisäksi esiin nostettiin sanattoman vuorovaikutuksen merkitys. Tutkijat kokevat, että luottamuksen rakentaminen, eleiden ja mikroilmeiden sekä muiden reaktioiden tulkinta ovat tärkeä osa kuulusteluiden kulkua. Etäyhteydellä tapahtuvan kuulustelun koettiin heikentävän ko. tulkintamahdollisuuksia. Todettiin, että etäkuulustelut sopivat parhaiten ns. ”perusjuttujen” kuulusteluihin, asioiden tarkentamiseen tai asioiden yhteen kokoamiseen.

Taulukko 6. Vankiloiden käytössä olevat videoneuvottelulaitteet 2020

Vankila	VN-laitteiden määrä	Huom.
Helsingin vankila	5	lisälaite tulossa
Hämeenlinnan vankila	4	
Jokelan vankila	3	
Kuopion vankila	6	lisälaite tulossa
Kylmäkosken vankila	5	
Mikkelin vankila	4	
Oulun vankila	4	
Pelson vankila	4	
Pyhäselän vankila	3	
Riihimäen vankila	3	lisälaite tulossa
Sukevan vankila	3	
Turun vankila	7	
Vaasan vankila	3	lisälaite tulossa
Vantaan vankila	7	

4.5. Naistutkintavangit

Naisille tarkoitettuina tutkintavankiloina toimivat Hämeenlinnan, Oulun, Pyhäselän, Turun, Vaasan ja Vantaan vankila (Vantaalla ei tällä hetkellä naistutkintavankeja).

Vankeuslain 5 luvun 1 §:n perusteella naiset ja miehet on pidettävä eri asunto-osastoissa.

Tutkintavangit ja vankeusvangit tulee pitää tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:n perusteella erillään toisistaan, tämä koskee myös matkaselliasutusta.

Naistutkintavankien sijoittelussa tulee ottaa huomioon lainsäädäntö ja kansainväliset suositukset sekä koko rikosprosessin sujuvuus. Tärkeä on huomioida kotipaikkaläheisyysperiaate, vaikka toisaalta pienet naisosastot voivat olla ongelmallisempia kuin naisten keskittäminen harvempiin vankiloihin.

Naisvankien tilanne toimintoihin osallistumisen ja sellin ulkopuolisen ajan suhteen on miesvankeja selvästi huonompi.

Toiminnassa tulee huomioida, että naisten olosuhteet ovat tiloiltaan ja toiminnoiltaan asianmukaiset ja yhteneväiset miesvankien kanssa.

Taulukko 7. Naistutkintavankien lukumäärä vuonna 2020 ja 1.4.2021 mennessä

Yksikkö	Vankilaji	Sukupuoli	2020	2021
Koko maa yhteensä	Tutkintavanki	Nainen	228	50
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Nainen	43	12
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Nainen	77	13
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue yhteensä	Tutkintavanki	Nainen	108	25

4.6. Vankilan johtajien asiantuntijanäkemys tutkintavankeudesta

Kaikille vankilan johtajille esitettiin alla olevat kysymykset

- miten varmistetaan tutkintavankeuteen ja vanginkuljetukseen liittyvien yhteydenpitorajoitusten toteutuminen
- miten turvataan vankien ja tutkintavankien osastojen erottelu
- onko vankilassa riittävästi videoneuvottelulaitteistoja kuulustelujen ja pakkokeinoistuntojen järjestämiseksi
- ideoita kehittää viranomaisten välistä yhteistyötä siten, että tutkintavankien kuljettaminen ja tutkijoiden kulkeminen poliisilaitosten ja vankiloiden välillä vähenee
- mihin naistutkintavangit sijoitetaan ja mitä turvallisuusratkaisuja on tehtävä, jos osastot ovat miesvankiloissa?
- miten toteutetaan nais- ja miesvankien sijoittaminen eri osastoille (mukaan lukien matkaselliosastot)

4.6.1. Yhteydenpitorajoituksista huolehtiminen

Tutkintavankiloiden johtajat toivat yleisesti esiin, että yhteydenpitorajoitusten noudattaminen on hankalaa ja teettää valtavasti töitä. Suurin huolenaihe ko. asiassa muodostui henkilöstöresurssin riittävydestä. Laajojen yhteydenpitorajoitusten omaavien vankien osalta kaikki päivittäiset rutiinit suoritetaan yksin. Yksistään ulkoilut, ruokailut, puhelut, tapaamisten järjestäminen ja päivittäinen hygieniasta huolehtiminen sitoo valvonnan resursseja huomattavasti. Ko. toimintojen lisäksi tulisi resursseja olla ja riittää myös aktiivitoimintojen järjestämistä varten. On olemassa myös rajoituksia, joissa voi olla yhteydessä muiden tutkintavankeihin kanssa. Tutkintavangin toimia rajoitetaan vain kulloisenkin tarpeen mukaan käräjäoikeuden päätöksen pohjalta.

Osassa vankiloista yhteydenpitorajoituksista pystyttiin huolehtimaan paremmin, kuin toisissa. Osassa vankiloista ei rajoituksista pystytty täydellisesti huolehtimaan. Yhteydenpitorajoitusten toteuttamista helpotti selvät kirjaukset yhteydenpitorajoituksista sekä vankilan riittävä selli- ja henkilöstökapasiteetti ko. toimintaa ajatellen.

Yhteydenpitorajoituksista huolehtiminen kuljetusten aikana oli osassa laitoksia saatu järjestettyä hyvin mm. osastoidun kuljetuskaluston ansiosta. Osassa vankiloita kuljetuksia jouduttiin tekemään toisinaan pitkiäkin matkoja usealla ajoneuvolla yhteydenpitorajoitusten toteutumiseksi, koska osastoituja ajoneuvoja ei ole. Useamman laitoksen osalta nostettiin esiin huolenaiheena yhteydenpitorajoitusten toteutuminen kuljetusten yhteydessä tapahtuvilla tauko- /vaihtopaikoilla.

4.6.2. Vankeusvankien ja tutkintavankien asuminen

Tutkintavankiloiden johtajat totesivat, että tutkintavankien ja vankeusvankien osastojen erottelua on yritetty viedä niin pitkälle kuin mahdollista. Vankiloiden yliasutus ja lisääntyneet tutkintavankimäärät ovat hankaloittaneet tilannetta. Miesten osalta tilanne osastoinnin suhteen on parempi. Useassa vankilassa on vain miestutkintavangeille osoitettuja osastoja, eikä näille osastoille asuteta vankeusvankeja. Naistutkintavankien tilanne on heikompi. He asuvat usein samoilla osastoilla vankeusvankien kanssa, koska naistutkintavangeille olevia osastoja ei ole ollut. Tilannetta on hankaloittanut osastoinnin osalta se, että tv- / vv-paikkoja ei ole erikseen vankiloiden osalta määritetty. Määriteltynä on vain vankilan kokonaispaikkamäärä.

4.6.3. Videoneuvottelulaitteet

Tutkintavankilan johtajien näkökulman mukaan videoneuvottelulaitteita on tällä hetkellä vankiloissa hyvin. Muutamia lisälaitetarpeita nousi esiin.

Yleinen näkemys oli se, että poliisi ei tällä hetkellä vielä hyödynnä etäkuulustelumahdollisuuksia kovinkaan paljoa. Mikäli kuulustelut lisääntyvät tulevaisuudessa, niin kuulustelutilojen ja videoneuvottelulaitteiden riittävyyteen tulee kiinnittää huomiota. Esitutkintaviranomainen (lähinnä poliisi) on johtajien havaintojen mukaan käyttänyt enenevässä määrin 12 tunnin luvalla tapahtuvia vangin kuulemisia poliisilaitoksilla. Poliisi on vastannut ko. kuljetuksista.

Käräjäoikeuksien lisääntyneisiin videoneuvottelulaitteiden avulla käytäviin istuntoihin oltiin äärimmäisen tyytyväisiä. Tyytyväisyyttä ovat tuoneet esiin myös asiakkaat, joiden ei tarvitse lähteä toisinaan pitkienkin matkojen päähän istuntoon, vaan se voidaan hoitaa sijoitusvankilasta käsin.

4.6.4. Viranomaisten välisen yhteistyön kehittäminen

Tutkintavankiloiden johtajat pitivät viranomaisyhteistyön kehittämistä erittäin merkittävänä osana laadukasta tutkintavankeuden toimeenpanoa. Toimintaa helpottavaksi oli koettu useassa laitoksessa se, että tunnetaan toistemme käytännöt ja tilat. Yhteistyötä oli lisätty mm. tekemällä tutustumiskäyntejä eri sidosorganisaatioiden kesken (poliisi, tulli ja raja). Vankilat olivat myös vierailleet poliisilaitoksilla kertomassa vankilan toiminnasta. Viranomaisyhteistyön etupainotteisuutta pidettiin yhteydenpitorajoitusten toteutumisen kannalta hyvin oleellisena asiana.

Rajoitusten toteuttamisen ja valvonnan suhteen poliisilla ja Rikosseuraamuslaitoksella käytetään jonkin verran erilaisia tulkintoja. Valtakunnallinen linjaus ja yhteinen ymmärrys asioiden suhteen tarvitaan.

Tärkeimpänä asiana pidettiin tutkintavankeuden näkökulmasta, että asiakirjat ovat aina ajan tasalla ja niihin ovat kirjattuina tarvittavat tiedot ja ne kulkevat vangin mukana.

4.6.5. Naistutkintavangit

Rikosprosessin sujuvuuden takaamiseksi naistutkintavangeille tulee olla paikkoja joka puolella Suomea.

Tutkintavankiloiden johtajien näkökulmasta naistutkintavankien sijoittelu ei ole ongelmallista. Jotta naisvangit voisivat suorittaa tutkintavankeutta / vankeutta ylipäänsä täysin häiriöttä (ilman miesvankikontaktia) tarvittaisiin osassa vankiloita rakenteellisia ratkaisuja. Ongelmia aiheuttavat lähinnä mahdollisuudet nähdä/huudella naisten osastoille tai ulkoilupihoille.

Osassa vankiloita miesten ja naisten matkasellit ovat erillään. Osassa vankiloita matkasellit sijaitsevat samalla matkaselliosastolla eri selleissä ja osassa vankiloita ei naisille ole varattuna omia matkasellejä, vaikka vankilassa on naisvankipaikkoja.

5. Työryhmän esitykset ja kehittämisehdotukset

Tutkintavankien sijoittamista käsittelevä työryhmä on työskennellyt syksystä 2020 kevääseen 2021. Työryhmä on kokoontunut ko. aikavälillä yhteensä 8 kertaa. Työryhmä on kuullut selvitystänsä varten asiantuntijoita sekä tehnyt erilaista tiedonhankintaa viranomaisverkoston kesken aiheeseen liittyen. Työryhmätyöskentelyn ja kootun tietoperustan pohjalta työryhmä on koonnut esityksen tutkintavankien sijoittamisesta eri vankiloihin vuoteen 2025 mennessä ja vuoteen 2035 mennessä.

Työryhmän loppuraportin esityksissä ja kehittämisehdotuksissa otetaan kantaa alueellisen sijoittelun lisäksi tutkintavankipaikkojen riittävyyteen sekä vanginkuljetukseen, yhteydenpitorajoitusten toteutumiseen, tutkintavankiloiden kuulustelu- ja videokuulustelutiloihin sekä niiden riittävyyteen, viranomaisyhteistyöhön ja henkilöstöresursseihin sekä taloudellisiin näkökulmiin. Työryhmä on huomionut ehdotuksissaan myös koulutus ja seuranta-asiat sekä tutkintavankien kanssa työskenteleville tarjottavan taustatuen. Työryhmä on nostanut esiin esityksissään keskeisiä lainmuutosta- tai tarkentamista vaativia huomioita.

Tutkintavankeuden osalta kiinnitetään lisäksi erityishuomiota oikeusministeriön Rikosseuraamuslaitokselle esittämiin naistutkintavankeihin liittyviin kysymyksiin:

- 1) Miten naistutkintavankien ja naisvankien sijoittaminen eri osastoille toteutetaan,
- 2) miten naistutkintavankien sijoittamista matkaselleihin on tarkoitus muuttaa ja
- 3) mihin vankiloihin naistutkintavankeja on jatkossa tarkoitus sijoittaa?

5.1. Tutkintavankilat 2025

Tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja järjestämistä valmisteleva työryhmä totesi omassa mietinnössään, että mahdollisimman pian nykyisen uudistuksen (1.1.2019) jälkeen ja viimeistään vuoteen 2025 mennessä tutkintavankeuslaki tulisi muuttaa siten, että tutkintavangit sijoitettaisiin vankilaan heti vangitsemista koskevan päätöksen jälkeen erittäin poikkeuksellisia tilanteita lukuun ottamatta.

Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vuoden 2025 jälkeen tutkintavankeja säilytetään pääsääntöisesti vankiloissa poliisin säilytystilojen sijaan. Samanaikaisesti tulee ottaa huomioon ja turvata esitutkintaviranomaisten mahdollisuus suorittaa esitutkintaa tehokkaasti ja huolehtia tutkintavangeille asetettujen yhteydenpitorajoitusten toteutumisesta. Hankkeen taustalla on mm. kansainvälisten ja kansallisten valvontaelinten

tarkastuskäyntien yhteydessä Suomelle esittämä kritiikki tutkintavankien säilyttämisestä poliisin tiloissa.

Tehdyn selvityksen pohjalta voidaan todeta, että poliisin tiloissa säilytetään tällä hetkellä päivittäin noin 18-50 tutkintavankia. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkintavankeuslain muuttuessa nämä tutkintavangit tulee siirtää vankilaan heti vangitsemisoikeudenkäynnin jälkeen. Tutkintavankien määrä kasvaa lakimuutoksen myötä Rikosseuraamuslaitoksen tiloissa keskiarvona noin 34 vangilla päivittäin.

Vankimäärän kehityksestä tehdyn arvion mukaan vuonna 2025 vankiloissa on yhteensä noin 3252 vankia. Tutkintavankien määrän arvioidaan olevan noin 22 prosenttia kokonaisvankimäärästä. Kokonaismäärä tarkoittaa lukumäärällisesti 715 vankia, joka tarkoittaa 90 % täyttöasteella tarvetta 794 tutkintavankipaikalle. Naisten ja miesten välillä paikat jakautuvat miehille 715 paikkaa ja naisille 79 paikkaa.

Naistutkintavankien tilannetta sijoittelun suhteen on helpottanut Hämeenlinnan uusi, 100-paikkainen naisvankila, joka on otettu käyttöön marraskuun alussa 2020. Hämeenlinnan vankilassa on tällä hetkellä kaksi 12-paikkaista tutkintavankiosastoa. Mikäli tulevaisuudessa naistutkintavankien määrä lisääntyisi ennakoitua enemmän on Hämeenlinnan vankilaan mahdollisuus avata kolmas osasto naisille.

Rikosseuraamuslaitos on saanut rahoituksen Vantaan vankilan laajennukselle (160 lisäpaikkaa tutkintavangeille). Laajennus on tarkoitus saada valmiiksi 2025. Vantaan vankilaan tullaan sijoittamaan myös naistutkintavangeja. Paikkamäärän on alustavasti suunniteltu olevan 19. Vantaan vankilan kokonaispaikkamäärä tulee olemaan 345.

Oulun vankilan 100-paikkainen tutkintavankila otetaan käyttöön 2025-2026 vuoden vaihteessa. Vankilaan tulee tutkintavankipaikkoja sekä miehille että naisille.

Työryhmä esittää, että vankiloiden tutkintavankipaikkojen ohjevahvuudet vahvistetaan sekä nais- että miestutkintavangeille. Myös yhteydenpitorajoituspaikat määritellään ja vahvistetaan. Todetaan, että vankiloissa tavoitellaan 90 %:n käyttöastetta sen jälkeen, kun Vantaan vankilan laajennusosa ja Oulun vankilan uudisrakennus on saatu käyttöön.

5.1.1. Työryhmän esitys alueellisesta tutkintavankien sijoittelusta 2025

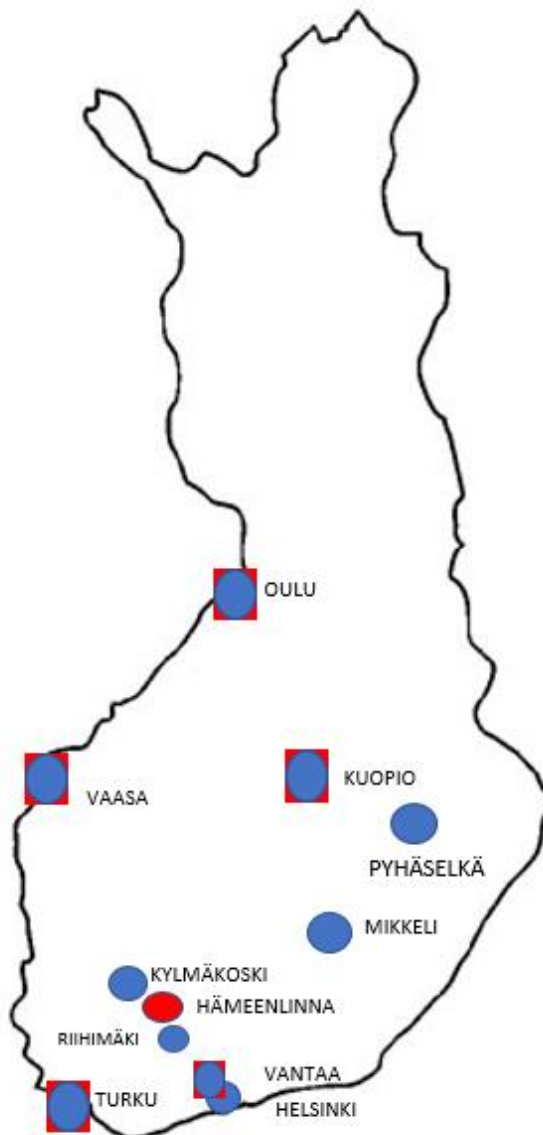
Työryhmä esittää tutkintavankien sijoitusta alla olevan karttakuvan mukaisesti. Vankipaikkaluku on viitteellinen ja on tehty tämänhetkisten tietojen perusteella. Tarkat paikkaluvut vahvistetaan toimeenpanon myötä. Tutkintavankipaikkaesityksen taustalla on valvotun koevapauden käyttämisen tehostaminen kvv-lain mukaisesti ja sakkovankien ulkopuolisen sijoittamisen lisääminen.

Alueellisen sijoittelun lähtökohtana on pidetty riittävän laajaa tutkintavankilaverkostoa, jotta rikosprosessin alkuvaihe ja esitutkintaviranomaisten työ saadaan laadukkaasti turvatuksi. Rikosprosessin alkuvaiheessa poliisi, käräjäoikeus ja tutkintavankila tekevät tiivistä yhteistyötä. Rikoksesta epäiltyjä tulisi säilyttää sellaisissa poliisivankiloissa, joiden lähellä on pakkokeinoasioita käsittelevä käräjäoikeus sekä tutkintavankila. Uusien toimitilojen rakentaminen on aina iso ja kattava prosessi, mutta tällä hetkellä yhteistyötä voidaan helpottaa siten, että viranomaiset pyrkivät toimimaan mahdollisimman lähellä toisiaan. Tästä syystä tutkintavankilat, poliisivankilat ja käräjäoikeudet tulee sijoittaa mahdollisimman lähelle toisiaan.

Alueellisen sijoittelun kriteerinä on käytetty myös tutkintavankien alueellista jakautumista tutkintavankien kotipaikkakuntien maakuntajaon perusteella. Tämän mukaan yli puolet eli 51 prosenttia, tutkintavangeista oli kotoisin Uudenmaan, Hämeen ja Varsinais-Suomen / Satakunnan seudulta. Ulkomailta kotoisin oli 19 prosenttia tutkintavangeista. Kolmen prosentin kotipaikasta ei ollut tietoa. Tämän aluejaon pohjalta voidaan todeta tutkintavankien suuren osan tutkintavangeista sijoittuvan eteläiseen Suomeen.

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistuksen mukanaan tuoma yhden valtakunnallisen arviointikeskuksen malli mahdollistaa tutkintavankien joustavan sijoittelun tulevaisuudessa eri vankiloihin esim. laajoissa jutuissa, joissa on useita vangittuja vastaajia.

Kuvio 6. Alueellinen tutkintavankien sijoittelu ja paikkamäärät vuonna 2025

Naisten tutkintavankeus (Punainen merkintä)

Oulun vankila 8 paikkaa (tv), 6 PKL

Vaasan vankila 6 paikkaa, 2 PKL (tutkintavankila)

Turun vankila 13 paikkaa (6+7 paikkaa) +3 PKL

Hämeenlinnan vankila 24 paikkaa + 4PKL

Vantaan vankila 19 paikkaa, 9 PKL

Kuopion vankila 8 paikkaa, 3PKL

YHTEENSÄ 85 TV-paikkaa, PKL 27

Miesten tutkintavankeus (Sininen merkintä)

Oulun vankila 68 paikkaa, 48 PKL (6 osastoa)

Vaasan vankila 45 paikkaa, 12 PKL

Turun vankila 70 paikkaa, 14PKL

Kylmäkosken vankila 50 paikkaa (+28), 10 PKL

Riihimäen vankila 23 paikkaa

Vantaan vankila 315 paikkaa, 120 PKL

Mikkelin vankila 25 (transit), 15 PKL

Pyhäselän vankila 15 paikkaa +7 PKL

Kuopion vankila 80 paikkaa, 30 PKL (tutkintavankila)

Helsingin vankila 11 paikkaa (alioikeuden päätös)

Sukevan vankila 3 paikkaa (alioikeuden päätös)

Vaalan vankila 3 paikkaa (vain alioikeuden päätös)

YHTEENSÄ 715 TV-Paikkaa, 256 PKL

Työryhmä esittää karttakuvaan viitaten seuraavaa:

1. Vaasan vankilan avovankilaosaston muuttaminen takaisin suljetuksi vankilaksi. Osastolle sijoitettaisiin naistutkintavankeja (6), -sakkovankeja (2) ja -vankeusvankeja (2). Lisäksi ko. osaston tiloihin varustetaan naisvankien matkasellitila mm. käräjämatkalla olevia naisia ajatellen (2). Ko. avo-osasto sijoittuu fyysisesti kahteen eri kerrokseen. Toinen kerros varattaisiin tutkintavankiosastoksi. Toinen osasto naissakko- ja vankeusvangeille sekä matkasellikäyttöön.
2. Pyhäselän vankilaan ei enää sijoiteta naistutkintavankeja.
3. Kuopion vankilaan tehdään miesvangeista eriytetty osasto naistutkintavangeille.
4. Turun vankilan naisten osastojen käyttö eriytetään siten, että naistutkintavangit sijoitetaan omalle osastolleen (6+7).
5. Niissä vankiloissa, joissa ei ole erillisiä naisvankimatkasellitiloja, tulee tarkastella mahdollisuus muuttaa rakenteellisin toimin osa matkaselleistä naisten käyttöön. Nämä muutokset toteutetaan mahdollisimman pian. Naisille suunnatut matkasellit tulisi olla erilliset miesten matkasellien kanssa. Mikäli mahdollisuutta tähän ei ole, tulee toimintojen olla turvallisesti porrastettuina ja eriyettyinä.
6. Kuopion vankila muutetaan tutkintavankilaksi. Vankilaan jää muutama vv-paikka, jotta siirtoa odottavat vankeusvangit saadaan asutetuksi erilleen tutkintavangeista sijoittelun ollessa käynnissä.
7. Vaasan vankila muutetaan pääasiassa tutkintavankien sijoittamiseen. Vankilaan jää muutama paikka miessakko- ja -vankeusvangeille.
8. Jokelan vankilaan ei sijoiteta tutkintavankeja.
9. Kylmäkosken vankilan tutkintavankipaikkoja lisätään huomattavasti.
10. Vantaan vankilaan sijoitetaan naistutkintavankeja.

5.2. Tutkintavankilat 2035

Rikosseuraamuslaitoksen pitkän aikajänteen tavoitteena on se, että vuonna 2035 toimitilaverkosto olisi mahdollisimman vaikuttava ja kustannustehokas. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että seuraamme Suomen väestökehityksen muutoksia ja sijoitamme Rikosseuraamuslaitoksen yksiköt sinne, missä ovat tulevat kasvukeskukset.

Tavoitteena on, että tulevaisuudessa, vuonna 2035, Rikosseuraamuslaitoksen erilaiset yksiköt voisivat sijoittua lähekkäin. Suljettu laitos, avolaitos, vapauttamisyksikkö ja yhdyskuntaseuraamustoimisto muodostaisivat rikosseuraamuskampuksen.

Rikosseuraamuslaitoksessa on yhteistyössä Delfoin kanssa mallinnettu tulevaisuuden vankilukuja Rikosseuraamuslaitoksen tuoreimman toimitilavision yhteydessä. Tämän mallinnuksen tuloksena tiettyjen muuttujien ja Delfoin tekemän väestökehityksen muutoksen arvion pohjalta on saatu määritellyksi tutkintavankiennuste vuodelle 2035.

Tehdyn selvityksen perusteella vankien kokonaisvankimäärä kasvaa vuoteen 2035 mennessä noin 3560 vankiin. Arvion perusteella kaikista vangeista tällä hetkellä tutkintavankeja on n. 21 %. Prosentuaalinen osuus kasvaa vuoteen 2035 mennessä noin 23 prosenttiin. Tämä tarkoittaa, että 2035 tutkintavankeja olisi 818. Valtakunnallisesti tarvittaisiin 90 % täyttöasteella 909 tutkintavankipaikkaa.

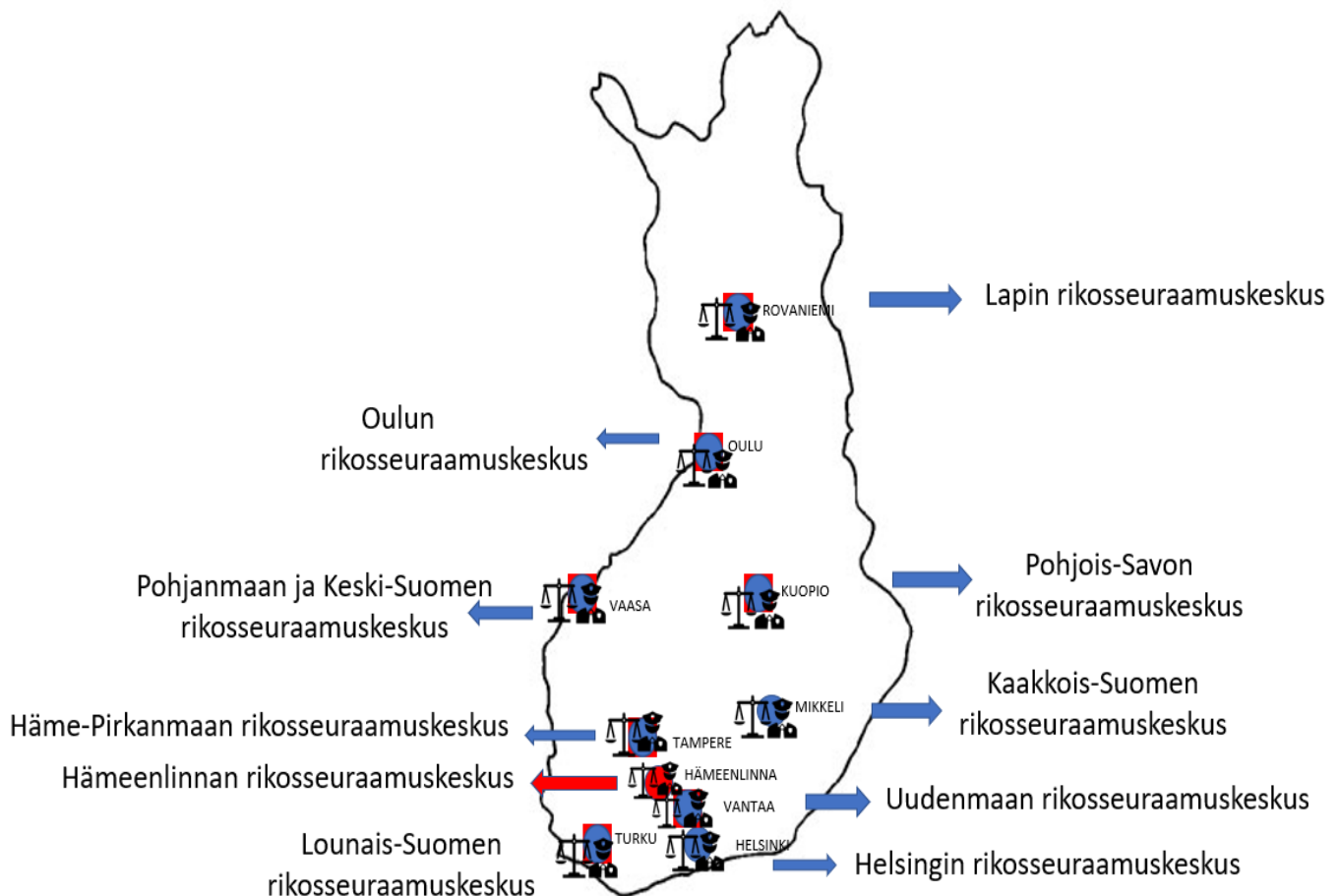
Tutkintavankien nykyistä nopeampaa siirtymistä poliisin säilytystiloista vankilaan selvittänyt aiempi työryhmä on loppuraportissaan 13.2.2019 todennut henkilöstötarpeen osalta uuden vankilan resurssitarpeen osalta seuraavasti:

”Uuden vankilan henkilöstötarpeen osalta on todettu, että toimiakseen:

- 10 tutkintavangin yksikkö vaatii vähintään 9 htv:ta
- 20–30 tutkintavangin yksikkö vaatii 11 htv:ta
- 50 tutkintavangin yksikkö 18 htv:ta
- 2000 tutkintavangin yksikkö vaatii 78 htv:ta.”

5.2.1. Työryhmän esitys alueellisesta tutkintavankien sijoittelusta 2035

Kuvio 7. Alueellinen tutkintavankien sijoittelu vuonna 2035

Työryhmä esittää karttakuvaan viitaten seuraavaa:

1. Tampereelle rakennetaan vuoteen 2035 mennessä kampus, jossa poliisivankila-, kärjäsalin- ja tutkintavankilatilat ovat samalla tontilla / toistensa läheisyydessä.
2. Rovaniemelle rakennetaan vuoteen 2035 mennessä kampus, jossa poliisivankila-, kärjäsalin- ja tutkintavankilatilat ovat samalla tontilla / toistensa läheisyydessä.
3. Riihimäen vankilaan ei sijoiteta enää tutkintavankeja.

5.3. Viranomaisyhteistyö

1. Rikosseuraamuslaitoksen tulee saada pikaisesti käyttöoikeus tuomioistuinviraston / -laitoksen tietojärjestelmään, jossa näkyvät kärjätilaukset. Vangit eivät muista kaikkia kärjätilauksiaan, joten rikosvastuun toteutumisen ja valtion kokonaisedun näkökulmasta on tärkeää, että Rikosseuraamuslaitos voi varmistaa vangin kärjille toimittamisen.

2. Rikosseuraamuslaitoksen tulee saada käyttöoikeudet vanginkuljetusraportissa esitetyn mukaisesti poliisin tietojärjestelmään (Patja), jotta yhteydenpitorajoitusten ja säilytysturvallisuustietojen tilanne voidaan tarkastaa.

3. Tutkintavankien passeihin tulee kirjata tarvittavat tiedot esim. karkaamisalttiudesta, väkivaltaisuudesta tai itsetuhoisuudesta sekä tuomioistuimen määräämät vangin erillään pitoa koskevat rajoitukset.

4. Toimitiloihin liittyvää yhteistyötä tehostetaan poliisin kanssa. Tavoitteena on vuoteen 2035 mennessä saada sekä Tampereelle että Rovaniemelle Oulun uuden vankilan kaltainen ratkaisu, jossa poliisivankila-, kärjäsalin- ja tutkintavankilatilat ovat samalla tontilla. Vantaan uusi poliisivankila rakennetaan lähelle Vantaan vankilaa ja jo nyt suunnitteluvaiheissa (vankilan laajennus ja poliisivankila) tehdään tiivistä yhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin kanssa.

5.4. Vanginkuljetus sekä yhteydenpitorajoitusten toteutuminen

1. Rikosseuraamuslaitoksen tulee saada käyttöoikeudet vanginkuljetusraportissa esitetyn mukaisesti poliisin tietojärjestelmään (Patja), jotta yhteydenpitorajoitusten ja säilytysturvallisuustietojen tilanne voidaan tarkastaa. Tieto rajoitusten päättymisestä ei tällä hetkellä aina tavoita reaaliaikaisesti vankilaa. Mahdollisuus tarkastaa rajoitusten voimassaolo suoraan poliisiasiain tietojärjestelmästä on tarpeen tutkintavankien oikeusturvanäkökulmasta. Rajoitusten toimeenpano sitoo lisäksi runsaasti henkilöstöresurssia vankiloissa.

2. Kuljetusten huolellinen suunnittelu etukäteen on tarpeen. Matkaselliasumiseen tulee kiinnittää huomiota ja se tulee minimoida vangin siirtymien ja kärjämatkojen aikana.

Naisvankien osalta on erityisesti huomioitava, etteivät naisvangit joudu olemaan miesvankiloiden matkaselleissä. Miesvankiloissa ei ole naisvankien tarvitsemia vaatteita, alusvaatteita, hygieniatuotteita tai naispuolista henkilökuntaa tarkastustoimintaan.

3. Yhteydenpitorajoitusten toimeenpano ja toteutuminen tulee varmistaa kuljetusten aikana. Parhaiten tämä mahdollistuu käyttämällä vanginkuljetuksissa osastoituja ajoneuvoja. Osastoitujen autojen hankinnasta/leasingista tulee lisäkustannuksia.

4. Huomio tulee kiinnittää pysähdysten / taukojen aikana vaihtopaikoilla yhteydenpitorajoitusten toimeenpanoon ja toteutumiseen. Vaihtopysäkit ja taukotilat tulee suunnitella niin, että yhteydenpitorajoitukset voidaan toteuttaa.

5. Tutkintavankien passeihin tulee kirjata tarvittavat tiedot esim. karkaamisalttiudesta, väkivaltaisuudesta tai itsetuhoisuudesta sekä tuomioistuimen määräämät vangin erillään pitoa koskevat rajoitukset.

6. Käräjä- ja muun vanginkuljetuksen työturvallisuutta parantamaan Rikosseuraamuslaitoksessa otetaan yhtenäisesti käyttöön Poke-järjestelmä. Rikosseuraamuslaitokselle perustetaan yksi valtakunnallinen Poke-valvomo.

7. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö esittää esiin nousseen tarpeen pohjalta eräille kaupungeille ja kunnille, että nämä tienpitäjinä mahdollistaisivat liikennemerkillä osoitettujen linja-autokaistojen ja raitiovaunukaistojen käyttämisen vanginkuljetustehtävillä. Linja-autokaistojen ja raitiovaunukaistojen käyttäminen vanginkuljetustehtävällä voitaisiin mahdollistaa niin, että tienpitäjä lisäisi liikennemerkkeihin E9 ja E11 tekstilliset lisäkilvet, joissa lukisi esimerkiksi "SALLITTU RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN VIRKATEHTÄVILLÄ".

8. Vanginkuljetuspilotti

Tutkintavankityöryhmä tukee ja puoltaa vanginkuljetustyöryhmän loppuraportissa esittämää vanginkuljetuspilottia ja sen toteutumista sekä tarvittavaa rahoitusta. Kuljetettavista vangeista iso osa koostuu tutkintavangeista.

5.5. Tutkintavankiloiden kuulustelu- ja videokuulustelutilat

1. Oikeusministeriön ja sisäministeriön tietojärjestelmät eivät lähtökohtaisesti toimi samassa Tuve-verkossa. Työryhmä esittää, että Tuve-verkkoa tulisi yhtenäistää ja vankiloiden mahdollisuuksia käyttää yhteyksiä pitäisi lisätä. Näillä toimilla voitaisiin etäkuulustelujen määrää poliisin ja vankiloiden välillä lisätä. Mahdollisuus on käyttää eTuve verkkoa.

2. Videoneuvottelulaitteistoja käytettävissä vankiloissa hyvin. Laitteistoja hankitaan lisää tarpeiden kasvaessa mm. tutkintavankien määrän ja kuulusteluiden sekä käräjäistuntojen lisääntymisen myötä.

3. Vangitsemisasian käsittelyissä tuomioistuimet käyttävät jo nyt huomattavan paljon videoneuvottelulaitteita.

4. Poliisin tekemien etäkuulusteluiden käytön lisäämistä tulee selvittää sekä edistää. Etäkuulusteluiden käyttöä tulee lisätä niissä tapauksissa, joissa se on tutkinnan laadun säilyttämisen näkökulmasta mahdollista. Etäkuulusteluiden lisäämisellä on vaikutuksia

mm. kuljetuskapasiteetin ja resurssin oikein kohdentamiseen. Kuulustelutilojen auditointi ja parannukset.

5. Poliisihallitus selvittää millä edellytyksillä rikoksesta epäiltyjen säilyttämistä voidaan keskittää tutkintavankiloita lähellä oleviin poliisivankiloihin, jos rikoksesta epäiltyä aiotaan esittää myöhemmin vangittavaksi.

5.6. Henkilöstö, tilat ja toiminnot

1. Tutkintavankiloina toimivien vankiloiden henkilöstöresurssit tarkastellaan laajemmin, kun Rikosseuraamuslaitos valmistautuu organisaatiouudistukseen 1.1.2022. Vankiloiden htv-resursseista laaditaan yks-kuormittavuustaulukkoa vastaava kooste.

- Yhteydenpitorajoitusten toimeenpano sitoo runsaasti henkilöstöresurssia vankiloissa. Huomioida tulee mm. muista erillään toteutettavat ruokailut, ulkoilu, päivittäinen hygieniasta huolehtiminen, puhelut ja tapaamiset.
- Tutkintavankien toimintojen (työtoiminta, koulutus, kuntoutus) ohjaamiseen tarvitaan Rikosseuraamuslaitoksessa lisähenkilöstöresurssia.
- Vantaan vankilassa on tutkintavankeja 60 eri maasta. Vantaan vankilassa tarvitaan erityisosaamista eri kansallisuuksista ja kulttuureista. Tulkkipalveluja joudutaan käyttämään runsaasti, em. tulee huomioida Vantaan vankilan henkilöstöresursoinnissa.
- Hämeenlinnan vankilassa myös paljon ulkomaalaistaustaisia vankeja
- Nais erityisentyön resurssointi
- Alaikäisten ja nuorten tutkintavankien erityisaseman huomiointi (erillinen selvitys käynnissä parhaillaan)
- Tutkintavankeuden ensivaiheen kriisityö, tutkintavangin toimintakyvyn ylläpitäminen, vangin informointi ja motivointi tarvitsee riittävästi resurssia laadukkaan toiminnan turvaamiseksi.
- Vangin mielenterveyteen ja mahdolliseen itsetuhoisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota tutkintavankeuden psyykkisesti kuormittavan alkuvaiheen aikana. Tähän työhön ja vangin havainnointiin tulee olla riittävästi henkilöstöä.

2. Tutkintavankien sijoittamista pohtinut työryhmä viittaa vanginkuljetuksia pohtineen työryhmän loppuraportissa kohdassa 5.3 esiin nostamiin resursseihin ja arvioituihin lisäkustannuksiin. Näistä keskeisimpänä määrärahan lisääminen kehykseen.

Vanginkuljetusta pohtineen työryhmän esityksen mukaan jo toteutuneesta tutkintavankien

siirtymisestä syntyvien kustannusten kattamiseen esitetään 4 miljoonaa euroa. Tutkintavankeuslain muuttuessa siten, että tutkintavanki on siirrettävä heti vangitsemispäätöksen jälkeen vankilaan esitetään 2 miljoonaa euroa. Esitetty määrärahatarve perustuu hallituksen esityksen kustannuslaskelmaan.

3. Poliisin resursseja tutkinnan alkuvaiheeseen tulee lisätä sekä tutkintatyöhön että tutkintavankien kuljettamiseen. Etäkuulustelua ei ole tarkoituksenmukaista/mahdollista käyttää joka tilanteessa.

4. Työryhmä esittää, että vankiloiden tutkintavankipaikkojen ohjevahvuudet vahvistetaan sekä nais- että miestutkintavangeille. Myös yhteydenpitorajoituspaikat määritellään ja vahvistetaan.

5. Tarkastuslistan hyödyntäminen ja huomioiminen tutkintavankilatoja määriteltäessä. Yhteydenpitorajoitteisen tutkintavangin asuinsellin ja toimintatilojen määritykset rakennushankkeissa ohjeet. (Diaarinumero 8/020/2017)

6. Tutkintavankiosastojen ja mies-/naisvankiosastojen rakenteellisia ratkaisuja on tarve joissakin vankiloissa parantaa. Rakenteelliset muutos-/korjaustarpeet huomioidaan tulevien ylläpitokorjausten tai perusparannusten yhteydessä.

7. Vankiterveydenhuollon palveluiden saatavuuden varmistaminen ja resurssointi. Tutkintavangit tarvitsevat kattavasti vankiterveydenhuollon palveluita. Erityisen tuen tarpeessa ovat alaikäiset ja naistutkintavangit yleisemmän traumataustansa vuoksi.

8. Tutkintavangeille tulee järjestää toimintaa tutkintavankeuslain mukaisesti. Toimintaan osallistuminen ei voi olla riippuvainen vankeusvankiosastolle siirtymisestä. Toimintojen tarjoamista yhteydenpitorajoitteisille tutkintavangeille tulee järjestää. Sellin ulkopuolisen ajan lisäämiseen tulee kiinnittää huomiota.

9. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuuteen tulee kiinnittää huomiota. Tutkintavankeuden ensimmäiset hetket ovat ihmismieltä kuormittavia.

5.7. Koulutus ja tiedottaminen

1. Tarve vahvistaa Rikosseuraamuslaitoksessa valtakunnallista johtamis-, ohjaus- ja kehittämistyötä tutkintavankeuteen liittyen. Tiedolla johtaminen näkyväksi.

2. Tarve lisätä tutkintavankeuteen liittyvää osaamista vankiloissa (ohjeistus, koulutus, seuranta, valvonta).

3. Vantaan vankilassa on tutkintavankeja 60 eri maasta. Vantaan vankilassa tarvitaan erityisosaamista eri kansallisuuksista ja kulttuureista. Koulutus- ja työnohjaustarpeet tulee huomioida.

4. Hämeenlinnan vankilassa on myös runsaasti ulkomaalaisia tutkintavankeja, mikä tulee huomioida koulutustarjonnassa.

5. Menettelytapaohjeen yhteydenpitorajoitusten toteuttamisesta vankiloissa (diaarinumero 1/004/2021) kouluttaminen

6. Nais erityisen työn kouluttaminen naistutkintavankiloiden henkilöstölle

7. Työryhmä esittää lisäksi, että tätä raporttia hyödynnetään tutkintavankiloissa henkilöstön kouluttamiseen. Raportti sisältää keskeisen tutkintavankeutta koskevan lainsäädännön, koosteen laillisuusvalvojan ratkaisusta ja huomioita mm. yhteydenpitorajoituksiin ja kuljetuksiin liittyen.

5.8. Seuranta ja tuki

1. Tutkinta- ja vankeusvankien erilleen asuttamisesta huolehditaan vankiloissa. Erilleen asuttamisen toteutumisesta seurataan säännöllisesti Rikosseuraamuslaitoksen toimesta. Seurannan vastuutehtävä kirjataan rikosseuraamuskeskuksen työjärjestykseen. Nais- ja miesvangit asutetaan erilleen eri osastoille. Alaikäisille ja nuorille tutkintavangeille vahvistetaan sijoituspaikat/-vankilat ja riittävästi tukea, toimintaa, verkostoyhteistyötä sekä valvontaa.

2. Työryhmä ehdottaa, että tutkintavankien sijoittamisessa lainmukaisia toimintatapoja vahvistetaan ottamalla ko. asia osaksi tulevien vuosien omavalvontaa.

3. Työryhmä ehdottaa, että tutkintavankien sijoittaminen otetaan laillisuustarkastusten yhdeksi teemaksi.

4. Vanginkuljetuksen yhteistyöryhmässä viranomaisyhteistyössä voitaisiin kehittää myös tutkintavankeuteen liittyvää yhteistyötä. Yhteistyöryhmän nimeksi voisi muuttaa kuvaavammin Tutkintavankeuden ja vanginkuljetuksen yhteistyöryhmä.

5.9. Työryhmän esittämät lainsäädännön muutokset

5.9.1. Tutkintavankeuslaki

1. Tutkintavankeuslain 2:1.1 §:n mukaan ”Rikoksen takia vangittu henkilö on viipymättä vietävä syyteasiaä käsittelevää tuomioistuinta lähimpänä sijaitsevaan tutkintavankilana

toimivaan vankilaan tai erityisestä syystä muuhunkin tutkintavankilana toimivaan vankilaan.” Työryhmä esittää, että lakiin on tarpeen täsmentää säännöstä naistutkintavangin osalta: ”naistutkintavanki viedään naistutkintavankilana toimivaan vankilaan”.

Oikeusministeriön asetus säättää tutkintavankiloina toimivat vankilat. Asetuksessa on erikseen mainittu naistutkintavankiloina toimivat vankilat. Edellisestä voitaneen päätellä, että asetus velvoittaa kuljettamaan naistutkintavangin nimenomaan naistutkintavankilana toimivaan vankilaan, jossa on tarvittava vaatteisto ja tarvikkeet naisia varten. Henkilöstössä tulisi lisäksi olla naisia sekä tulotarkastuksen suorittamiseen että henkilötarkastuksia tekemään.

2. Tutkintavankeuslakia on täsmennettävä niin, että tutkintavankeja ei asuteta samaan selliin vankeusvankien kanssa, vaikka tutkintavanki olisi asutettu vankeusvankien osastolle.

3. Tutkintavankeuslaissa on huomioitava laajat esim. huumausainejutut, joissa paljon tutkintavankeja ja on tarve hajauttaa heitä eri vankiloihin.

5.9.2. Pakkokeinolaki

Työryhmä ehdottaa, että pakkokeinolakia täsmennetään siltä osin, millä viranomaisella on vastuu yhteydenpitorajoituksen valvonnasta ja minkä säännösten nojalla valvonta tapahtuu.

Laissa olisi täsmennettävä työryhmän näkemyksen mukaan myös sitä, millaisia rajoituksia pakkokeinolain yhteydenpitorajoitus sisältää.

Tutkintavankeus- ja pakkokeinolain tulisi olla keskenään synkronissa.

5.10. Jatkotoimet

Työryhmä selvitti tutkintavankien säilyttämistä käräjämatkan aikana poliisin tiloissa. Tehtävänä oli selvittää, missä käräjämatkalla olevia vankeja säilytetään ja voidaanko ylipäänsä käyttää poliisin tiloja. CPT on linjannut, että poliisin tiloissa voidaan pitää tutkintavankia enintään 96 tuntia.

Työryhmä totesi selvityksensä aikana, että tilanne on näiltä osin haastava. Todettiin, että valtakunnallisesti käräjäoikeuksia löytyy 11 paikkakunnalta, joissa ei ole Rikosseuraamuslaitoksen vankilaa. Usean päivän istunnot vaativat tällä hetkellä pidempiaikaista majoittumista poliisin tiloissa kuin 96 tuntia.

Työryhmä esittää, että vanginkuljetuksen yhteistyöryhmässä pohditaan viranomaisyhteistyössä tarkempia linjauksia tutkintavangin kärkeämatkan aikaiselle säilyttämiselle poliisin tiloissa huomioiden pitkäkestoiset käräjät ja pitkät käräjämatkat.

Työryhmä toteaa lopuksi, että viranomaisten toimintamallien (Rise- poliisi- tuomioistuin) tulee olla samanlaiset tutkintavankien yhdenvertaisen kohtelun toteutumisiksi riippumatta siitä, onko tutkintavanki sijoitettu Pohjois- tai Etelä-Suomeen. Tämä on tärkeä huomioida valtakunnallisesti kaikkea viranomaisten toimintaa kehitettäessä.

Lähteet

Sähköiset lähteet

Eduskunta 2019 HE 252/2016 vp.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_252+2016.aspx

Laillisuusvalvojan kannanottoja 2016 - 2020. Eduskunnan oikeusasiamies.

https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi_FI/web/guest/ratkaisut

Oikeusministeriö 2020. Tutkintavankien sijoittamista ja vanginkuljetusta koskeva lain säädäntö uudistetaan. <https://oikeusministerio.fi/-/tutkintavankien-sijoittamista-ja-vanginkuljetusta-koskeva-lainsaadanto-uudistetaan>

Martikainen, J. 2016. Tutkintavankeuden vaihtoehdot ja järjestäminen.

Lausuntoyhteenvedo. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75331>

Oikeusministeriö 2016. Tutkintavankeuden vaihtoehdot ja järjestäminen. Oikeusministeriön julkaisu Mietintöjä ja lausuntoja 5/2016.

https://www.edilex.fi/ministerioiden_julkaisut/16176.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2020 Vankilukuilmoitus 1.5.2020.

https://intranet.om.fi/rikosseuraamuslaitos/rise_keskushallintoyksikko/tietopalvelu/tilastot_0/vankilukuilmoitukset.html.stx

Tilastokeskus 2020. Käsitteet-tutkintavanki. <https://www.stat.fi/meta/kas/tutkintavanki.html>

Valtioneuvosto 2020. CPT antoi alustavat havaintonsa tarkastuksesta suljettuihin vankiloihin. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410853/cpt-antoi-alustavat-havaintonsa-tarkastuksesta-suljettuihin-laitoksiin>

Lait ja asetukset

Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 841/2006.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060841>

Mielenterveyslaki 1116/1990. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19901116>

Oikeusministeriön asetus tutkintavankiloina toimivista vankiloista 341/2017.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170341>

Pakkokeinolaki 806/2011. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>

Perustuslaki 731/1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Tutkintavankeuslaki 768/2005. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050768>

Valtioneuvoston asetus tutkintavankeudesta 549/2015.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150549>

Vankeuslaki 767/2005. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>

Kansainväliset sopimukset

Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999.

<https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063>

Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva KANSAINVÄLINEN YLEISSOPIMUS

8/1976. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1976/19760008/19760008_2

Eurooppalaiset vankeinhoitosäännöt. Ministerikomitean suositus Rec(2006)2-rev jäsenvaltioille eurooppalaisista vankeinhoitosäännöistä. Rikosseuraamuslaitos 2021, suomentaja Hiltunen. Alkuperäinen julkaisu:

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?Objectid=09000016809ee581

YK:n vankeinhoidon vähimmäissäännöt, Nelson Mandela säännöt

https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules_Finnish-ebook.pdf